

Suomalaisten vaalikoneiden sisällöt: mediajatkeista kohti yksilöllistä yhteisöllisyyttä?

JENNI HAUKIO

ABSTRACT:
Contents of Finnish Voting Advice Applications: from media extensions to individual collectivism?

The variety of Finnish voting advice applications (VAA) has grown more abundant in number and more varied in content in the last ten years. This article focuses on the publishers of VAAs, their substantive contents and framing of the questions. The overall aim is to examine the role and development of electoral engines in the media field. Main research questions presented in the article are: Which organizations create and publish VAAs in Finland? What kinds of agendas the questions contents of the VAAs form? Are the contents of the questions electorally specific or do they refer to issues unrelated to elections? What does the substantive frame analysis tell about the contents of the VAAs? How does the general collectivist trend prevailing in the Internet show in the VAAs and affect their development? The empirical data of the article is a sample of the VAAs used during the European Parliament election in 2009. The content analysis shows that the VAAs largely follow the agenda of current politics and tend to ask electorally relevant questions. Frame analysis reveals a frequent pattern of presenting politics as a strategic game. However, this is not exclusive. A fairly large proportion of questions frame politics as issue-based problem solving. Finally, some reflections on the interactive VAAs are provided.

Johdanto

Suomalainen vaalikonetarjonta on viimeisen kymmenen vuoden sisällä kasvanut lukumäärältään ja monipuolistunut sisällöltään. Vaalikoneperinteen varhaisina vuosina 1990-luvun lopulla ja vuosituhannen taitteen jälkeen julkaistut Yleisradion, HS:n ja maakuntalehtien vaalikoneet ovat saaneet rinnalleen lukuisia kansalais- ja etujärjestöpohjaisia sekä yksittäisiä yhteisöllisen median alustoille perustettuja vaalikoneita. Vaalikoneet voivat olla sekä julkaisijansa perusteella, teknis-rakenteelliselta toteutukseltaan että asiasisällöltään hyvin erityyppisiä. Tässä artikkelissa mielenkiinto kohdistuu erityisesti vaalikoneiden julkaisijoihin, niiden asiasisältöihin, kysymysten kehystämiseen sekä laajempaan kysymykseen vaalikoneiden kehittämisestä mediakentässä.

Vaalikoneiden kasvanut tarjonta voi johtaa niiden yksilöllisten piirteiden hämärtymiseen yleisessä julkisessa keskustelussa; käsitkset vaalikoneista ja ni-

den sisällöllisistä piirteistä muodostuvat helposti yleistäviksi. Vaalikoneiden julkaisijat sekä julkaisijoiden koneille määrittelemät peruspremissit ovat kuitenkin 2010-luvulla monenkirjavampia kuin koskaan aiemmin. Tämä herättää tutkimuksellisen mielenkiinnon vaalikoneiden heterogeenistä joukkoa sekä vaalikoneiden tarjoamia sisältöjä kohtaan.

Vaalikoneilla on havaittu olevan vaikutusta kansalaisten äänestyskäyttäytymiseen. Tämän korrelaatiosuhteen syvempi analyysi edellyttää vaalikoneiden erilaisia tyyppisiä ja sisältöjä koskevan systemaattisen tutkimustiedon kerryttämistä. Siksi tässä artikkelissa pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Ketkä Suomessa julkaisevat vaalikoneita? Millaisia agendoja vaalikoneiden kysymyssisällöt muodostavat? Ovatko sisällöt vaalispesifejä ja millaisia katvealueita niissä esiintyy? Mitä kehysanalyttinen tarkastelu kertoo vaalikoneiden sisällöistä? Lisäksi artikkelissa pohditaan yhteisöllisyyden merkitystä vaalikoneiden sisältöjen muotoutumisessa, vaikka

tutkimuksessa keskitytäänkin pääasiassa ei-yhteisölistien vaalikoneiden analysointiin.

Yhteisöllisyys ja sisällöntuotannon pirstaloituminen ovat 2010-luvun alun vallitsevia Internet-trendejä. Aiemmin on yleisesti voitu todeta, että journalismi rakentaa helposti vastaanottajilleen ulkopuolisen aseman esittämäänsä todellisuuteen nähden, jolloin vastaanottajien rooli on yleisön ominaisuudessa seurata sivusta journalismin tuottamaa julkisuutta (Ridell 2000, 57). Perinteisen journalismin passiivisista vastaanottajista on kuitenkin 2010-luvulla muodostumassa aktiivisia mediasisältöjen tuottajia. Journalismin kuluttamisen sijasta halutaan siirtyä kohti subjektiivista vaikuttamista, jolle Internetin yhteisöllisten medioiden runsastuminen tarjoaa oivallisen ympäristön.

Traditionaalisen instituutiopainotteisen politiikkakäsityksen rinnalle on astunut toisenlainen lähestymistapa ymmärtää poliittista osallistumista ja osallisuutta. Uusi politiikka tavoittelee ensisijaisesti kansalaisten vapautta toteuttaa omaa itseään ja vaikuttaa itse oman elämänsä kulkuun sekä tavoitella omaa elämänonnea (Häyhtiö ja Rinne 2007). Uudenlainen kansalaisvaikuttaja haluaa itse omaa elämäänsä ja arvojaan refleksiivisesti punniten valita asiat, joiden puolesta toimii. Poliittisen toiminnan asialistasta tulee siten sekä korostetun asia- että henkilökohtainen. Se nousee yksilöllisistä arvoista, asenteista, valinnoista ja elämäntyyleistä verkostomaisena liikehdintänä, joka pyrkii vaikuttamaan kohdennetusti yksittäisiin epäkohtiin (Häyhtiö ja Rinne 2009).

Refleksiivisen politiikan; omaehtoisen osallistumisen, toiminnan ja vaikuttamisen keskeisin kanava on julkisuus, jonka avulla kansalaiset voivat saattaa yleisempään tietoisuuteen itselleen läheisiä asioita. Julkisuus ja sen hyödyntäminen mahdollistavat myös individualistisen kollektiivisen toiminnan, jossa yksittäisen ihmisen tekemät valinnat saavat aikaan kauaskantoisempia vaikutuksia. Muiden tehdessä samankaltaisia yksittäisiä valintoja omaehtoisen harkintansa pohjalta syntyy kollektiivista toimintaa, joka ei ole suunniteltua tai perinteisessä mielessä organisoitua. Individualistinen kollektiivinen toiminta voi nousta esille julkisuutta hyödyntäen, joko siten, että yksilö suuntaa toimintaansa julkisuustiloihin tai saa asialleen näkyvyyttä ja tunnettavuutta (Häyhtiö ja Rinne 2007, 10; ks. myös Micheletti 2003).

John Keanen mukaan sen sijaan, että poliittinen julkisuus käsitettäisiin ainoastaan perinteisen mas-

samedian puitteistamaksi yhtenäiseksi tietoisuudeksi, on teoreettisesti rakentavampaa pyrkiä tavoittamaan julkisuuksien monimuotoisuus ja vaihtoehdotiset ilmenemistavat. Näin poliittiset julkisuudet on käsitteellistettävissä informaatiota, kannanottoja, ongelmanmäärittelyjä ja kamppailuja välittäviksi tiloiksi, joita myös poliittiset kansalaisryhmät kykenevät hyödyntämään ja muodostamaan omaehtoisesti (Keane 2000; Kellner 2000).

Keane jaottelee julkisuuden kolmeen periaatteessa toisensa läpäisevään kategoriaan, mikro-, meso- ja makro-julkisuuteen. Mikro-julkisuus viittaa tilanteisiin, joissa ihmiset keskustelevat keskenään tai pienessä piirissä mieltä askarruttavista kysymyksistä. Mikro-julkisuus on kansalaisyhteiskunnan eri ryhmittymien ja myös yksittäisten kansalaisten välille tuotettu julkisuuden tila, jossa erilaisia käsityksiä asetetaan vastakkain ja olemassa olevia tulkintoja haastetaan tuomalla peliin uusia näkökulmia. Meso-julkisuus puolestaan viittaa perinteiseen kansallisella tasolla toimivaan massamediaan, joka tavoittaa suuren yleisön nopeasti, mutta jonka asialistaa ei muotoilla kansalaisten välisessä kommunikaatiossa. Meso-julkisuuden tieto on suodatettua ja toimitettua. Makro-julkisuuden käsite puolestaan viittaa globalisoituneeseen julkisuuteen, jonka kentällä merkittävimmät toimijat ovat ylikansallisia viestintäalan suurirytyksiä (Keane 2000, 78–80; Häyhtiö ja Rinne 2007).

Suomalaisten vaalikoneiden enemmistö on tähän asti edustanut massamediaa ja meso-julkisuuden aluetta. Vaalikoneet ovat olleet omanlaisiansa jatkeita televisiolle, radiolle, sanomalehdille ja muille perinteisen median kanaville. Tässä artikkelissa pyritään tarkastelemaan myös sitä, ovatko vaalikoneet Internetin yhteisöllisyyttä korostavan kehityksen myötä levittäytymässä meso-julkisuuden mediajatkkeista kohti mikro-julkisuutta; yksilöllistä yhteisöllisyyttä, jossa sisällöt eivät ole toimitettuja vaan antavat yksilöille mahdollisuuden kommunikoida itse omat asialistansa.

Suomalaiset vaalikoneet vuosina 2006–2009

Ensimmäinen, Yleisradion toimittajan Erkki Vihtosen ideoima vaalikone julkaistiin Suomessa vuoden 1996 eurovaaleissa. Vaalikoneet ovat lähes viisitoistavuotisen historiansa aikana kehittyneet yhä siteerattummiksi ja värikkäimmiksi vaalikamppailun medioiksi. Niiden määrä on vuosien varrella kasva-

nut, tarjonta monipuolistunut ja käyttö lisääntynyt. Vaalikoneet ovat muodostuneet yhtä erottamattomaksi osaksi suomalaista vaalikulttuuria kuin esimerkiksi television paneelikeskustelut tai ehdokkaiden kadunvarsijulistet.

Vuoden 2007 eduskuntavaaleissa jopa 34 prosenttia vastaajista katsoi saaneensa vaalikoneista erittäin paljon, melko paljon tai jonkin verran tietoa äänestyspäätöksensä tueksi. Nuorimmista, 18–24 -vuotiaista äänestäjistä jopa yli puolet arvioi, että vaalikoneet vaikuttivat melko tai erittäin paljon heidän äänestyspäätöksensä (Strandberg 2009, 81–83).

Taloustutkimuksen tekemään puhelinkyselyyn perustuva analyysi (Borg 2009) osoitti, että eurovaaleissa 2009 vaalikoneiden käyttöaste nousi yllättäen likipitään samalle tasolle eduskuntavaalien 2007 kanssa. Kaikista äänioikeutetuista käyttäjistä vähintään yhtä vaalikoneita käytti 12 prosenttia. Ylen:n vaalikoneita oli käyttänyt kahdeksan prosenttia, Helsingin Sanomien viisi ja MTV3:n neljä prosenttia kaikista vastanneista. Nuorimmista, korkeintaan 35-vuotiaista äänestäjistä joka neljäs oli käyttänyt YLE:n vaalikoneita (24 %). Jotakin kolmesta vaalikoneesta (YLE, HS tai MTV3) oli käyttänyt peräti 35 prosenttia vastaajista.

Ensimmäiseen nettisukupolveen kuuluvat Tapscottin (2009) mukaan juuri alle 35-vuotiaat, tarkemmin ottaen vuosina 1978–1998 syntyneet nuoret ja aikuiset, joille ominaista on erityisesti edellisiä sukupolvia vahvempi halu valinnan ja ilmaisen vapautteen sekä halu räätälöidä omaan persoonaansa sopivia asioita juuri itselleen sopiviksi. Vaalikone vuoro-vaikutuksellisenä, käyttäjänsä ja ehdokkaan näkemyksiä vertailevana mediana tuntuu suomalaisten havaintojen pohjalta puhuttelevan juuri näitä tarpeita.

Vuosina 2006–2009 valtiollisissa vaaleissamme on ollut käytössä ainakin 88 vaalikoneita. Koneita on todennäköisesti ollut useampia, mutta tarkkaa lukumäärää on verkkosovellusten lyhyen elinkaaren vuoksi hankala määrittää. Osa vaalikoneista poistetaan verkosta pikaisesti vaalien jälkeen ja osaa on hakukoneiden avulla vaikea löytää. Lisäksi vaalikoneiden määrittelyssä on varianssia; osa käyttäjistä pitää vaalikoneina myös erilaisia kyselylomakkeita ja interaktiivisia verkkotestejä.

Vaalikoneiden aihealueet ja kysymykset vaihtelevat vaalikoneen laatijasta ja laatijoiden intresseistä riippuen. Myös koneiden ulkoasuissa, käytettävyydessä ja koneiden tavoissa valikoida ”sopivia” ehdok-

kaita on vaihtelua (Vähämaa 2008). Tämän artikkelin listauksissa ja muissa tarkasteluissa vaalikoneen perusmääritelmänä on ehdokasvaalikone, jossa olennaista on, että vaalikoneessa esitetyt kysymykset on kysytty suoraan ehdokailta ja tuloksina esitetään parhaita vastaavuuksia ehdokkaiden ja käyttäjien syöttämien mielipideprofiilien välillä (vrt. Suojanen 2007, 19). Suomen ensimmäisen vaalikoneen julkaisi valtakunnallinen media, Yleisradio, mutta sittemmin julkaisijakentälle on tullut runsaasti muitakin toimijoita. Vuosina 2006–2009 vaalikoneiden julkaisijajoukkoon on lisäksi kuulunut myös maakunnallisia ja -paikallismedioita, kansalais- ja ammattijärjestöjä, tutkimusprojekteja, kansalaisliikkeitä, poliittisia puolueita, kaupunkia, kuntia sekä jopa yksittäisiä henkilöitä tai yrityksiä. Tässä esitettävä katsaus perustuu vuosina 2008–2010 Google-hakukoneen avulla etsittyihin vaalikonesovelluksiin sekä viittauksiin niistä. Luokittelevan perustiedon kerääminen on tärkeää, koska Internetiin päivittäin vyöryvät uudet tietomassat heikentävät vuosien varrella käytössä olleiden vaalikoneiden ”digitaalisia muistijälkiä”. Kymmenen vuoden päästä 2000-luvun lopun vaalikoneita saattaa olla jo mahdotonta jäljittää.

Taulukossa 1 vaalikoneet on listattu julkaisijansa tai tämän koneelleen antaman nimen perusteella. Vaalikoneen edellä annetusta määritelmästä (ehdokasvaalikone) poiketaan listauksessa kahden sellaisen vaalikoneen osalta, jotka ovat erilaisuutensa vuoksi kiinnostavia kokonaistarkastelussa (merkitty asteriskilla).

Määrällisesti eniten vaalikoneita on ehdokkaiden ja vaalipiirin määrän suuren vaihtelun vuoksi kunnallisvaaleissa ja vähiten presidentinvaaleissa. Vuoden 2008 kunnallisvaaleissa käytössä oli ainakin 46 vaalikoneita ja presidentinvaaleissa 2006 vain viisi. Taulukko kertoo myös, että vaalikoneita ovat julkaisseet useat eri tahot. Vuosina 2006–2009 käydyissä valtiollisissa vaaleissa vaalikoneiden julkaisijat voidaan luokitella seuraavasti (taulukko 2):

Kuten taulukko 2 osoittaa, mediat ovat ylivoimaisesti suurin vaalikoneiden julkaisijaryhmä. Vuosina 2006–2009 ne julkaisivat noin 68 prosenttia kaikista vaalikoneista. Toiseksi eniten vaalikoneita julkaisivat kansalais- tai ammattijärjestöt, noin 16 prosenttia kaikista vaalikoneista. Kaikki muut vaalikoneiden julkaisijatyypit jäivät määrällisesti suhteellisen marginaaliseksi; kaupungit tai kunnat julkaisivat alle kuusi prosenttia, puolueet 4,5, yksittäiset henkilöt tai yritykset runsaat kolme ja tutkimusprojektit tai

Taulukko 1. Suomalaiset vaalikoneet 2006–2009.

Vaalityyppi (vuosi)	Vaalikone	Lukumäärä
Presidentinvaalit (2006)	Helsingin Sanomat, Yleisradio, MTV3. Uskonnonvapaus.fi -sivuston vaalikone (Vapaa-Ajattelijain Liitto ry), Nuorten Valtikka (Allianssi ry).	5
Eduskuntavaalit (2007)	YLE, MTV3, Sanoman vaalikone (HS, IS, Taloussanomat, Nelonen), Huvfudstadsbladet, Talouselämä, IRC-Gallerianvaalikone.Kaleva, Karjalainen, Keski-suomalainen, Savon Sanomat, Lapin radio, Turun Sanomien vaalikone, Kymen Sanomien, Etelä-Saimaan, Kouvolan Sanomien ja Uutisvuoksen vaalikone.Nuorten ja opiskelijoiden vaalikone (Allianssi, SAKKI, SAMOK, SYL, SLL, OSKU), Uskonnonvapaus.fi (Vapaa-ajattelijain Liitto ry), Puhdas Itämeri, Terveysthuollon vaalikone, Kansalaisjärjestöjen vaalikone (mm. Kepa). Helsingin Tietojenkäsittely-yhdistys HETKY ry:n ICT-vaalikone, Suomen Lääkäriliiton vaalikone (vain lääkäriehdokkailla), Vihreän liiton vaalikone (vain vihreät ehdokkaat). Naama-vaalikone*.	24
Kunnallisvaalit (2008)	YLE, MTV3, YleX:n kuntavaalikone, Talouselämä-lehden vaalikone, Helsingin Sanomien vaalikone. Etelä-Saimaa, Hämeen Sanomat, Ilkka, Itä-Savo, Kaleva, Karjalainen, Keskipohjanmaa, Kouvolan Sanomat, Kymen Sanomat, Länsi-Savo, Pohjalainen, Länsi-Suomi -lehden verkkosivujen vaalikone, Turun Sanomien vaalikone. Pirkkalan kunta, Tampereen kaupungin vaalikone, Oulun kaupungin nuorten vaalikone, Inarin kunnan vaalikone, Rauman kaupungin vaalikone. Terveysthuollon vaalikone, IRC-Gallerian, Allianssin ja Hgin kaupungin nuorisosiainkeskuksen Nuorten Ääni-toimituksen vaalikone, Sosiaalinen vaalikone, LOVE ry:n kunnallisvaalikone (suunnattu perheväkivallan uhreille), Kaupunkiliikkujat.fi:n Liikenneaiheinen vaalikone (suunnattu: Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen).Suomen Lehtiyhtymän vaalikoneet: Aamuposti, Forssan Viikkouutiset, Helsingin Uutiset, Jyväskylän kaupunkilehti, Karkkilalainen, Keski-Uusimaa, Kuopion Kaupunkilehti, Länsi-Uusimaa, Länsiväylä, Mäntsälän Viikkouutiset, Nurmijärven Uutiset, Päijät-Hämeen Viikkouutiset, Sipoon Sanomat, Tamperelainen, Turkulainen, Uusimaa, Vantaan Sanomat, Vihdin Uutiset.	46
Euroopan parlamentin vaalit (2009)	Yleisradio, MTV3, Helsingin Sanomat, Huvfudstadsbladet, YleX. IRC-Galleria ja Allianssi ry, Eurooppalainen Suomi ry, EU-Profiler* (vertailun perusteena käyttäjän ja puolueen mielipiteet).Kokoomus, Vasemmistoliitto, Keskusta. Sosiaalinen vaalikone, Naama-vaalikone* (vertailun perusteena ehdokkaan ja käyttäjän kasvokuvat).	13

kansalaisliikkeet noin kaksi prosenttia kaikista vaalikoneista.

Julkaisijan perusteella monipuolisien vaalikone-tarjonta oli eurovaaleissa 2009, jolloin kaupunkia tai kuntaa lukuun ottamatta vaalikoneita oli kaikista julkaisijatyypeistä. Kronologisessa perspektiivissä vaalikone-tarjonta vaikuttaakin julkaisijan perusteella olevan kehityksessä monipuolisempaan suuntaan, sillä vähiten julkaisijaperusteisia vaalikonetyppejä oli tarkastelukauden ensimmäisissä, vuoden 2006 presidentinvaaleissa siitä huolimatta, että järjestelmäpiirteet olivat molemmissa vaaleissa samantyyppisiä (esim. koko maa vaalipiirinä). Vaalikoneiden lukumäärä vaikuttaa kiinnittyvän kulloinkin kyseessä olevan vaalin järjestelmäpiirteisiin, mutta julkaisijatyypin määrä vaikuttaa kiinnittyvän kronologiseen edistykseen. Ajan myötä markkinoille ilmaantuu yhä uusia julkaisijoita vaalikoneineen. Tämä liittyy internetissä tapahtuvan poliittisen toiminnan jatkuvaan vilkastumiseen.

Vaalikoneet eurovaaleissa 2009

Vuoden 2009 eurovaaleissa käytössä oli ainakin 13 erilaista vaalikonetta. Julkaisijatyypeiltään vaalikoneet jakautuivat seuraavasti:

- I. Media:** Yleisradio, MTV3, Helsingin Sanomat, Huvfudstadsbladet, YleX.
- II. Kansalais- tai ammattijärjestö:** IRC-Galleria ja Allianssi ry, Eurooppalainen Suomi ry.
- III. Tutkimusprojekti tai kansalaisliike:** EU-Profiler.
- IV. Poliittinen puolue:** Kokoomus, Vasemmistoliitto, Keskusta.
- VI. Yksittäinen henkilö tai yritys:** Sosiaalinen vaalikone, Naama-vaalikone.

Poliittisista puolueista keskusta, kokoomus ja Vasemmistoliitto julkaisivat omat vaalikoneensa. Puolueiden vaalikoneet poikkesivat huomattavasti eurovaalikoneiden valtavirrasta. Koneet oli nimetty

Taulukko 2. Vaalikonetyyppit valtiollisissa vaaleissa 2006–2009 julkaisijan perusteella.

Vaalikoneen julkaisija	Presidentinvaalit	Eduskuntavaalit	Kunnallisvaalit	Euroopan	Yhteensä (%)
	2006	2007	2008	parlamentin vaalit 2009	
Media	3	15	37	5	60 (68,2 %)
Kansalais- tai ammattijärjestö	2	7	3	2	14 (15,9 %)
Tutkimusprojekti tai kansalaisliike	–	–	1	1	2 (2,3 %)
Poliittinen puolue	–	1	–	3	4 (4,5 %)
Kaupunki tai kunta	–	–	5	–	5 (5,7 %)
Yksittäinen henkilö tai yritys	–	1	–	2	3 (3,4 %)
Yhteensä	5	24	46	13	89 (100 %)

puolueiden eurovaalikampanjan kattotason kärkiteemojen mukaan. Kokoomus nimesi koneensa ”Into, tieto, taito” -vaalikoneeksi, Vasemmistoliiton koneen teema oli ”Testaa omatuntosi” ja keskustan ”Testaa urhoutesi”. Kaikki puoluevaalikoneet toimivat puolueiden omilla eurovaalikampanjasivuilla ja kokoomuksen kone lisäksi Facebook-sovelluksena.

Aiempien havaintojen mukaan puolueen perustoiminnan tasolla puolueet pyrkivät vaalikoneellaan lisäämään yleistä kiinnostusta politiikkaa sekä itseään kohtaan. Puolueen eduskuntavaalikampanjan tasolla vaalikoneella pyritään tuomaan esiin puolueiden välisiä ja ehdokkaiden välisiä mielipide-eroja sekä esittelemään puolueen ehdokkaita (Haukio 2007, 97). Puolueiden vaalikoneet ovat eurovaaliaineistojenkin perusteella välittömästi tai välillisesti sidoksissa joko puolueen omiin ehdokkaisiin, arvoihin tai vaalikampanjatoimituksiin.

Sosiaalisen vaalikoneen kehittäjä Pasi Matilainen on jyvaskyläläinen nettiaktiivi ja ohjelmistosuunnittelija, joka ainakin vuonna 2008 toimi sivutoimisesti yksityisenä elinkeinonharjoittajana toiminimellä Pasi Matilainen Solutions (UusiSuomi -verkkolehti, 14.10.2008). Matilainen on myös vuonna 2007 ollut Liberaalit rp:n kansanedustajaehdokas Keski-Suomen vaalipiirissä ja hänellä on ollut muitakin luottamustehtävissä Liberaalit rp:n organisaatiossa.

Omassa ehdokasesittelyssään Sanoman eduskuntavaalikoneessa 2007 Matilainen toteaa mm. seuraavasti: ”Mielestäni ihmisillä tulee olla nykyistä suurempi valta ja vastuu oman elämänsä suhteen, ja yhteiskunnan holhoavia elementtejä tulee karsia rajusti” (Sanoman eduskuntavaalikone 2007). Toiteama sopii hyvin Sosiaalisen vaalikoneen luonteeseen, jossa käyttäjät olivat itse myös kysymysten tuottajia. Tarkempi katsaus Sosiaalisen vaalikoneen

sisältöihin seuraa jäljempänä tässä artikkelissa.

Naama-vaalikone on ohjelmistoteknologiayritys Intopiin kehittämä kasvojen tunnistamiseen ja yhdennäköisyyden mittaamiseen soveltuva ohjelmisto. Vaalikoneen ideana oli, että käyttäjä syötti koneeseen oman kuvansa, jonka perusteella kone etsi ehdokkaiden joukosta käyttäjän kanssa yhdennäköisimmän mm. silmien sijainnin, nenän muodon ja yleisen ilmeen perusteella. Vaikka koneen sivuilla viitataan tieteellisiin havaintoihin mm. siitä, että ihminen äänestää itsensä näköistä ehdokasta, vaalikone voidaan luokitella puhtaasti viihteelliseksi. Naama-vaalikone oli ensi kertaa käytössä jo vuoden 2007 eduskuntavaaleissa.

Katsaus eurovaalikoneiden asiasisältöihin

Vaalikoneiden sisältöjä on toistaiseksi tutkittu poikkeuksellisen vähän suhteessa esimerkiksi näkemykseen, jonka mukaan se, kuinka demokraattisesti ja tasapuolisesti vaalikoneet palvelevat äänestäjiä ja ehdokkaita riippuu ratkaisevasti niiden kysymyksistä (Reunanen ja Suhonen 2009, 353). Seuraavassa katsauksessa tarkastellaan Yleisradion, MTV3:n, Helsingin Sanomien, Hufvudstadsbladetin, YleX:n, IRC-Gallerian ja Allianssi ry:n, Eurooppalainen Suomi ry:n, Sosiaalisen vaalikoneen ja EU-Profiler -vaalikoneen kysymyssiisältöjä. Tarkastelun ulkopuolelle on jätetty kaikki puolueiden vaalikoneet sekä yksittäisten henkilöiden tai yritysten julkaisemista vaalikoneista Naama-vaalikone.

Analyysin tarkoituksena on vastata kolmeen kysymykseen. Ensimmäiseksi halutaan tietää, ovatko kysymyssiisällöt vaalispesifejä. Vaalispesifisyydellä tarkoitetaan analyysissä sitä, liittyvätkö kysymyk-

set olennaisesti kyseessä olevaan vaaliin eli Euroopan unioniin yleensä, Euroopan parlamentin toimintaan, tavoitteisiin ja politiikkaan. Toiseksi halutaan tietää, millaisia agendoja kysymyssidiot muodostavat. Kysymysagendojen tarkastelua varten kunkin vaalikoneen kysymykset jaoteltiin tässä tutkimuksessa kahdeksaan asia-alueluokkaan:

Kansalliset ja henkilökohtaiset, sisältäen kaikki sellaiset kysymykset, jotka olivat kansallisen poliittisen päätöksenteon piiriin kuuluvia vailla yhteyttä Euroopan unioniin tai parlamenttiin tai henkilökohtaisia eli ehdokkaan henkilökohtaisia mielipiteitä ja näkemyksiä kuten uskonnollista suuntautumista, ruokavaliota tai eettis-moraalista maailmankatsomusta käsitteleviä.

EU:n päätöksenteko ja mielikuvat EU:sta, sisältäen alaluokat: ”EU:n hallinto ja päätöksenteko sekä suomalaisten vaikutusmahdollisuudet” ja ”Yleiset mielikuvat Euroopan unionista ja sen tulevaisuudesta sekä Suomen EU-jäsenyydestä”.

Työ, sosiaaliset kysymykset, koulutus ja tutkimus, sisältäen alaluokat: ”Työllisyyteen, työelämään ja tulonjakoon liittyvät kysymykset”, ”EU:n sosiaalipolitiikka”, ”Koulutus ja tutkimus”.

Ympäristö, energia, maatalous, sisältäen alaluokat: ”Ilmasto-, ympäristö- ja energiakysymykset”, ”Maatalouspolitiikka ja ruuantuotanto”, ”Itämeri, luonnonsuojelu ja eläinten oikeudet”.

EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikka, laajentumiskysymykset, sisältäen alaluokat ”EU:n yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka”, ”EU:n laajentumisen liittovaltiokysymykset”, ”EU:n ulkosuhteet”.

EU:n talous-, rahoitus- ja valuuttapolitiikka, sisältäen alaluokat ”EU:n talous-, rahoitus-, ja verotuspolitiikka”, ”Euro ja valuutta-alueen yhteistyö”.

EU:n kehitysyhteistyö- ja maahanmuuttopolitiikka, sisältäen alaluokat ”EU:n kehitysyhteistyöpolitiikka”, ”Maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka”.

Muut ja yksittäiskysymykset, sisältäen kaikki sellaiset kysymykset, jotka eivät sopineet mihinkään edellä mainituista asia-alueluokista.

Kolmanneksi halutaan tietää, miten yhteisöllisyys näkyy kysymysten laadinnassa. Yhteisöllisyydellä tarkoitetaan analyysissä sitä, miten vaalikoneen kysymysten tuotanto oli järjestetty. Olivatko kysymykset koneen tekijöiden itsensä laatimia vai oliko käyttäjillä mahdollisuus osallistua kysymysten laadintaan ja arvioida niitä yhteisöllisesti esimerkiksi keskustelun ja arvostelujen kautta? Neljäs kysymys koskee sitä, millaisia katvealueita kysymyssidioissa esiintyy. Vaalikoneiden kysymyssidiojen katvealueita havainnoidaan edellä mainitun asia-alueuokittelun pohjalta. Katvealueilla tarkoitetaan analyysissä niitä asia-alueuokkia ja aliluokkia, jotka puuttuvat vaalikoneiden kysymyksistä. Yleisradion vaalikoneessa oli 30 kysymystä. Vaalikoneen kysymyksiä hallitsevat seuraavat kolme asia-aluetta: EU:n päätöksenteko ja mielikuvat EU:sta, ympäristö, energia, maatalous sekä EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikka (kunkin osuus 23,3 % kysymyksistä). Ylen kysymysten vaalispesifisyys on sata prosenttia, kaikki kysymykset liittyvät Euroopan unioniin yleensä, Euroopan parlamentin toimintaan, tavoitteisiin tai politiikkaan. Kysymykset olivat koneen tekijöiden laatimia. Yhteisölliseksi luonnehdittavana elementtinä koneen käyttäjien oli mahdollista lukea ja arvostella ehdokaiden EU-aiheisia vitsejä kilpailussa, jossa eurovaaliehdokkaat kilpailivat vitseillään hauskimman tarinankertojan tittelistä.

MTV3:n vaalikoneessa oli 29 kysymystä. Vaalikoneen kysymyksiä hallitsi korostuneesti EU:n päätöksenteko ja mielikuvat EU:sta -asia-alue, jonka osuus oli 58,6 prosenttia kysymyksistä. MTV3:n kysymysten vaalispesifisyys on niin ikään sata prosenttia. Kysymykset olivat koneen tekijöiden laatimia. Koneessa ei ollut yhteisölliseksi luonnehdittavia elementtejä.

Helsingin Sanomien vaalikoneessa oli 23 kysymystä. Vaalikoneen kysymyksistä lähes 35 prosenttia käsittelee EU:n päätöksentekoa ja mielikuvia EU:sta. EU:n talous-, rahoitus- ja valuuttapolitiikkaa käsitteleviä kysymyksiä oli noin 26 prosenttia. Helsingin Sanomien kysymysten vaalispesifisyys oli sata prosenttia. Muut ja yksittäiskysymykset -asia-alueeseen luokitellut kaksi kysymystä (aiheina nuuskan myynnin ja Internetin käytön sääntely) käsittelevät molemmat EU:n toimintaa. Kysymykset olivat koneen tekijöiden laatimia, eikä koneessa ollut yhteisöllisiä elementtejä.

Hufvudstadsbladetin vaalikoneessa oli 25 kysymystä. Vaalikoneen kysymyksistä 40 prosenttia kä-

Taulukko 3. Eurovaalikoneiden sisällölliset jakaumat (%) ja teemojen katvealueet (kpl) 2009.

	Kansalliset ja henkilökohtaiset	EU- päätöksenteko ja EU-mielikuvat	Työ, sos. kysymykset, koulutus ja tutkimus	Ympäristö, energia, maatalous	EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikka, laajentuminen	EU:n talous-, rahoitus- ja valtuutuspolitiikka	EU:n kehitys- ja maahanmuuttopolitiikka	Muut	Vaalikoneen katve
YLE		23,3	10,0	23,3	23,3	13,3	6,7		2
MTV3		58,6		13,8	17,2	6,9	3,4		3
HS		34,8	4,3	8,7	13,0	26,1	4,3	8,7	1
HBL		20,0		40,0	8,0	8,0	8,0	16,0	2
YleX	35,3	23,5	5,9	11,8	8,8	8,8		5,9	1
EUR. SUOMI RY		12,8	48,9	12,8	6,3	8,6	10,6		2
SOS. VAALIKONE	91,1	2,2			2,2		2,2	2,2	3
EU-PROFILER	40,0	16,7		16,7	13,3	3,3	10,0		2
IRC-GALLERIA & ALLIANSSI RY		19,2	23,1	19,2	19,2	3,8	7,7	7,7	1
Asia-alueen katve	5	0	5	1	0	1	1	4	17

sitteli ympäristö, energia ja maatalous -asia-alueita. EU:n päätöksentekoa ja EU-mielikuvia kysymyksistä käsitelti viidennes. Hufvudstadsbladetin kysymysten vaalispesifisyys oli myös sata prosenttia. Neljä muut ja yksittäiskysymykset -kategoriaan luokiteltua kysymystä (aiheina nuuskan myynnin ja internetin käytön sääntely, nettipiratismin kitkeminen ja kristillisten arvojen korostaminen) käsittelevät kaikki EU:n toimintaa. Samoin kuin edellä kysymykset olivat koneen tekijöiden laatimia, eikä koneessa ollut yhteisöllisiksi luonnehdittavia elementtejä.

YleX:n vaalikoneessa oli 34 kysymystä. Vaalikoneessa noin 35 prosenttia kysymyksistä lukeutui

kansalliset ja henkilökohtaiset -asia-alueeseen. EU:n päätöksentekoon ja EU-mielikuviin luokiteltiin 23,5 prosenttia kysymyksistä. YleX:n kysymysten vaalispesifisyys oli 65 prosenttia. Vaalikoneessa on 35 prosenttia sellaisia kysymyksiä, jotka eivät liittyneet Euroopan unioniin. Kaksi muut ja yksittäiskysymykset -kategoriaan luokiteltua kysymystä (piratismin kitkeminen ja oikeanpuoleiseen liikenteeseen määrääminen) käsittelevät molemmat EU:n toimintaa. YleX:n vaalikoneen luonne oli puoliyhteisöllinen. Puoliyhteisöllisellä tarkoitetaan tässä sitä, että vaikka osa YleX:n vaalikoneen kysymyksistä oli toimittuksellisia eli YleX:n Tänään-tiimin laatimia, myös käyttäjillä oli mahdollisuus lisätä koneeseen omia kysymyksiään ja kommentoida toisten jättämiä kysymyksiä. Lisäksi konetta oli Facebook-alustalla mahdollista arvostella sekä käydä siitä avointa keskustelua.

Eurooppalainen Suomi ry:n vaalikoneessa oli 48

kysymystä. Vaalikoneen kysymyksistä 49 prosenttia käsitelti työ, sosiaaliset kysymykset, koulutus ja tutkimus -asia-alueita. EU:n päätöksentekoa ja EU-mielikuvia sekä ympäristö, energia, maatalous -asia-alueita käsitelti kumpaakin noin 13 prosenttia kysymyksistä. Eurooppalainen Suomi ry:n kysymysten vaalispesifisyys nousee tasan sataan prosenttiin. Kysymykset olivat koneen tekijöiden laatimia, eikä koneessa ollut yhteisöllisiksi luonnehdittavia elementtejä.

Sosiaalisessa vaalikoneessa oli 45 kysymystä, joista suurin osa, 91 prosenttia, käsitelti kansalliset ja henkilökohtaiset -asia-alueita jakautuen siten, että kansallisia kysymyksiä oli 64 prosenttia ja henkilökohtaisia 27 prosenttia. Sosiaalisen vaalikoneen kysymysten vaalispesifisyys oli vain yhdeksän prosenttia, mitä voi selittää vaalikoneen yhteisöllisellä luonteella. Kaikki kysymykset olivat koneen käyttäjien itsensä laatimia. Kone luokitteli keskeisimmät, kiinnostavimmat ja laadukkaimmat kysymykset vastausmäärien sekä käyttäjien antamien arvostelujen perusteella.

EU-Profiler -vaalikoneen vastaajina olivat puolueet ehdokkaiden sijasta. Kone vertasi käyttäjän mielipiteitä puolueiden näkemyksiin. EU-Profiler -vaalikoneessa oli 30 kysymystä, joista 40 prosenttia lukeutui kansalliset ja henkilökohtaiset -asia-alueeseen. EU:n päätöksentekoon ja EU-mielikuviin sekä ympäristöön, energiaan ja maatalouteen liittyviä kysymyksiä oli molempia 16,7 prosenttia. EU-Profilerin kysymysten vaalispesifisyys oli 60 prosenttia. Kysymykset olivat koneen tekijöiden laatimia. Koneessa ei ollut yhteisöllisiä elementtejä.

IRC-Gallerian ja Allianssi ry:n sekä yhteistyökumppani Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen Nuorten Ääni -toimituksen vaalikoneessa oli 26 kysymystä. IRC-Gallerian ja Allianssi ry:n kysymyksistä 23 prosenttia kuului työ, sosiaaliset kysymykset, koulutus ja tutkimus -asia-alueeseen. EU:n päätöksentekoon ja EU-mielikuviiin, ympäristöön, energiaan, ja maatalouteen sekä EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ja laajentumiskysymyksiin lukeutuvia kysymyksiä oli kutakin 19 prosenttia. IRC-Gallerian ja Allianssi ry:n kysymysten vaalispesifisyys oli sata prosenttia. Kaksi muut ja yksittäiskysymykset -kategoriaan luokiteltua kysymystä (aiheina tekijänoikeuslakien muuttaminen ja DNA-tietojen kerääminen) käsitelivät molemmat EU:n toimintaa. IRC-Gallerian ja Allianssi ry:n koneen luonne on puoliyhteisöllinen Käyttäjät saivat aluksi ehdottaa kysymyksiä, jotka koneen laatijat sitten jalostivat ja suodattivat IRC-Galleriaan äänestettäviksi. Äänestyksessä eniten kannatetut kysymykset päättyivät lopulta vaalikoneeseen. Vähiten katvealueita (4) on IRC-Gallerian ja Allianssi ry:n sekä Eurooppalainen Suomi ry:n vaalikoneissa, joita voidaan siis tämän luokittelun pohjalta luonnehtia kysymyssidyllä monipuolisimmiksi eurovaalikoneiksi, joskin lähes yhtä monipuolisina erottuvat Yleisradio ja Helsingin Sanomat (molemmilla viisi katvealuetta). Eniten katvealueita on Sosiaalisessa vaalikoneessa (12). Asia-aluekohtaisesta katveiden tarkastelusta käy ilmi, että EU:n päätöksentekoa ja EU-mielikuvia sekä EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevia kysymyksiä esiintyy kaikissa vaalikoneissa. Hyvin käsiteltyjä ovat myös suomalaisten vaikutusmahdollisuudet, ilmasto-, ympäristö- ja energiakysymykset sekä EU:n talous-, rahoitus- ja verotuspolitiikka. Näissä luokissa oli kussakin vain yksi vaalikone, jossa jokin näistä alueista oli poissa. Eniten katvealueita sisältyy EU:n kehitysyhteistyöpolitiikkaan, jota koskevia kysymyksiä oli vain Eurooppalainen Suomi ry:n vaalikoneessa (katvealueita 8). Myös Koulutus ja tutkimus -alaluokan kysymyksiä löytyy verrattain vähän, vain Eurooppalainen Suomi ry:n ja IRC-Gallerian ja Allianssi ry:n vaalikoneesta (katvealueita 7).

Vaalikonesisällöt kehysanalyttisestä näkökulmasta

Modernit poliittiset kommunikaatioprosessit ovat pitkälle välittyneitä ja massamedialla on suurimmal-

le osalle kansalaisista ratkaiseva rooli poliittisen informaation pääasiallisena lähteenä (Norris 2000). Vaalikoneet eivät pelkästään tarjoa poliittista informaatiota vaan myös suodattavat, tulkitsevat ja kehystävät sitä. Kehysanalyysin kehittäjän Erving Goffmanin (1974) mukaan yksittäisen asiakysymyksen merkitys määrittäyty pitkästi sen mukaan, millaiseen viitekehykseen se asetetaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Robert Entmanin mukaan kehystäminen on vääjäämätöntä; se liittyy kaikkien viestien rakentumiseen ja sillä on konkreettisia seurauksia (Entman 2005). Kuten Price ym. ovat todenneet, tiettyjen ajatusten, tunteiden ja arvojen aktivoimisella joidenkin toisten sijaan uutiset tukevat poliittisia ilmiöitä koskevia tiettyjä ajatuskulttuureja ja johdattelevat yleisöä päättämään enemmän tai vähemmän ennustettavissa oleviin johtopäätöksiin (Price ym. 1997, 483).

Vaikka vaalikoneiden sisällöt kysymysmuotoisina ovat paljon suppeampia kuin esimerkiksi uutiskerptomusten, voi kysymysten kehystämällä olla vaikutusta myös vastaajien yleiseen poliittiseen ajatteluun. Vaalikonekysymykset itsessään sisältävät jo tietyn tulkinnan, joka valikoi ja toisaalta poissulkee tietyt todellisuuden määrittelytavat. Panin ja Kosickin (2001, 40) mukaan kehystäminen on erilaisten ideologioiden välistä kamppailua. Kehyksiä tunnistamalla voidaan paljastaa, mitä on jätetty sanomatta ja mistä kilpailevista kehyksistä on vaiettu.

Vaalikoneiden julkaisijatyypin tarkastelu osoitti, ettei niiden toiminnan moottorina ole perinteisessä mielessä poliittiseksi katsottu ideologia, koska julkaisijat ovat puolueita lukuun ottamatta itsensä poliittisesti riippumattomaksi määritteleviä tahoja. Kehystämisen merkitystä subjektiivisten todellisuuden tulkintojen tuottajana ei kuitenkaan vaalikoneidenkaan kohdalla voida ohittaa. Jokaisella median sisällöntuottajalla on maailmasta oma näkemyksensä, jonka perusteella asioita ja ilmiöitä jäsenellään ja hahmotetaan. Juuri tästä on kysymys Entmanin toteamassa kehysten vääjäämättömyydessä. Merkitseväksi nämä havainnot tekee niiden mahdollinen yhteys kansalaisten äänestyspäätöksiin.

Entmanin substantiivinen kehystäminen

Entman (2004) erottaa toisistaan substantiivisen (*substantive*) ja proseduraalisen (*procedural*) kehystämisen. Substantiiviset kehykset sisältävät vähintään

kaksi seuraavista poliittisten tapahtumien, asioiden ja toimijoiden kuvaamisen perusfunktioista:

- A. Olosuhteiden ja vaikutusten kuvaaminen ongelmallisena; ongelman määrittely.
- B. Syiden tai tarkoitusperien määrittäminen; diagnosointi.
- C. Moraalisten päätelmien ilmaiseminen.
- D. Parannuskeinojen ehdottaminen.

Proseduraalinen kehystäminen on Strömbäckin ja Dimitrovan (2006) mukaan hyvin lähellä Callaghanin ja Schnellin (2005) asiaerikoistuneen (*issue-specific*) ja geneerisen (*generic*) kehystämisen jaottelea. Geneerinen kehystäminen viittaa yleensä narratiiviin, jota journalistit käyttävät välineenään välittääkseen poliittista informaatiota. Esimerkiksi poliittista kampanjaa kuvaillaan usein ”hevoskilpailuna” (*horse race*) tai kilpailijoiden poliittisten strategioiden kautta kampanjan keskeisten asiakysymysten sijasta. Geneeriset kehukset voivat myös muodostaa laajemman viitekehysten yksittäisille asiakysymyksille (Callaghan ja Schnell 2005, 5).

Tässä artikkelissa vuoden 2009 eurovaaleissa eniten käytetyn kolmen ”suuren” vaalikoneen (Yleisradio, MTV, HS) kysymykset kehysanalysoidaan Entmanin substantiivista kehysmallia soveltaen. Analyysin tarkoituksena on Panin ja Kosickin (2001) mukaisesti tunnistaa kehäksi eli tuoda kysymysten kehukset ”näkyviksi”. Samalla pyritään testaamaan kehysanalyttisen tarkastelun soveltuvuutta vaalikoneisisältöjen analyysiin, koska suomalaisten vaalikoneiden kysymyksistä ei ole aiempaa kehysanalyysitutkimusta, joka esimerkiksi osoittaisi tiettyjen kehysten soveltuvuuden juuri vaalikoneisisältöihin.

Yleisradion, MTV:n ja HS:n eurovaalikonekysymysten substantiivinen kehysanalyysi

Strömbäck ja Dimitrova (2006) vertailivat Yhdysvaltain ja Ruotsin vaaliuutisartikkeleita Ruotsin vuoden 2002 parlamenttivaalien ja Yhdysvaltain vuoden 2004 presidentinvaalien yhteydessä. Sisältöanalyysin tulos oli, että politiikan metakehystäminen strategisena pelinä (vrt. Callaghanin ja Schnellin geneerinen kehystäminen) oli yhdysvaltalaisissa sanomalehdissä yleisempää ja politiikan kehystäminen asiakysymyksinä oli puolestaan yleisempää ruotsalaisille sanomalehdille. Tässä artikkelissa edellä tehty eurovaali-

konekysymysten yleisanalyysi osoitti, että merkittävä osa vaalikoneiden kysymyksistä on vaalisidonnaisia ja asiakysymyspohjaisia.

Tarkasteltavissa vaalikoneissa ei ollut sellaisia kysymyksiä, joissa olisi esiintynyt yksinomaan jompikumpi kehysfunktioista A tai B. Kysymyksissä esiintyi yksinomaan kehysfunktio C tai D tai 2–4 eri kehysfunktion yhdistelmä.

Kysymykset, joissa esitetään moraalinen päätelmä (C):

- YLE1. Euroopan unioni on menestystarina
- YLE 7. Väestöltään islamilainen Turkki ei voi olla EU:n jäsen.
- YLE 8. EU:lle kaavaillut ulkoministerin ja presidentin virat ovat turhia.
- YLE 19. EU-jäsenyys antaa Suomelle sotilaallista turvaa.
- YLE 21. EU on ottanut riittävästi huomioon Suomen olosuhteiden asettamat erityisvaatimukset maataloudelle.
- MTV 4. Suomen vuosittainen jäsenmaksu EU:lle (v. 2007 nettomaksu oli 172 miljoonaa euroa) on hintansa väärtti.
- MTV 5. EU:n päätöksentekojärjestelmä on selkeä.
- MTV 7. Suuret maat kävelevät pienten yli tärkeissä poliittisissa kysymyksissä.
- MTV 8. Suomi saa riittävästi ääntään kuuluviin EU:ssa meitä koskevissa asioissa.
- MTV 9. Suomalaiset EU-parlamentin jäsenet ovat olleet ponnettomia asioiden hoidossa.
- MTV 10. Suomen poliittiset johtajat ovat riittävän jämähköitä, kun asioista päätetään EU:ssa.
- MTV 11. EU ottaa riittävästi huomioon ympäristökysymykset päätöksenteossaan.
- MTV 15. EU takaa rauhan Euroopassa.
- MTV 16. EU on liian hajallaan ollakseen tehokas neuvottelukumppani Venäjän kanssa.
- MTV 17. EU:n sisäinen hajanaisuus tulee olemaan sen suurin uhka tulevaisuudessa.
- MTV 22. Kannatan EU:n kehittymistä liittovaltion suuntaan.
- MTV 23. Olen eurooppalainen pikemminkin kuin suomalainen.
- MTV 24. Minua ärsyttää nähdä EU:n lippu liehumassa Suomessa.
- MTV 25. EU hajoaa 20 vuoden sisällä.
- MTV 26. EU-parlamentti poliittisena toimielimenä on aliarvostettu Suomessa
- MTV 29. EU:sta on enemmän hyötyä kuin haittaa.

- HS 4. Nuuskan myynti on kiellettyä EU:ssa, mutta Ruotsilla on poikkeuslupa myydä nuuskaa. Onko oikein, että EU sääntelee nuuskan myyntiä?
- HS 5. EU:n perustamisesta asti sen keskeiset tehtävät ovat olleet rauhan ja vakauden turvaaminen Euroopassa sekä Euroopan talouskasvun vauhdittaminen sisämarkkinoita kehittämällä. Kumpi näistä historiallisista perustehtävistä on mielestäsi nyt tärkeämpi?
- HS 11. Mikä olisi sopiva rahapalkka EU:n parlamentin jäsenelle? – Tulevassa Euroopan parlamentissa kaikille sen jäsenille maksetaan samansuuruista palkkaa. Palkka on noin 7 600 euroa kuukaudessa. Lisäksi EU maksaa 290 euron päivärahan kaikilta EU:hun liittyviltä kokouspäiviltä ja matkakulut korvataan kuitteja vastaan.
- HS 12. Ketä tai mitä EU:n parlamentin jäsenen pitäisi ensisijaisesti edustaa parlamentissa?
- HS 13. Mikä seuraavista on tärkein Euroopan parlamenttiin valittavan edustajan ominaisuus?
- HS 14. Kuinka tärkeää on, että Suomella on oma komissaari EU:n komissiossa?
- HS 15. Mitä sinulle tulee ensimmäisenä mieleen Brysselistä?
- HS 20. Euroopan unioni on sitoutunut vaativiin päästövähennystavoitteisiin. Niiden mukaan EU-maiden on vähennettävä kasvihuonekaasupäästöjään 20 prosentilla vuoden 1990 tasosta vuoteen 2020 mennessä. Edelleen vuoteen 2020 mennessä EU-maiden pitää tuottaa kaikesta energiasta 20 prosenttia uusiutuvilla energianlähteillä sekä tehostaa 20 prosenttia energiankäyttöään. Miten näihin tavoitteisiin tulisi suhtautua nyt?
- HS 21. Onko Suomelle ollut hyötyä EU-jäsenyydestä?
- HS 22. Useat valtiot haluaisivat EU:n jäseneksi. Mitä mieltä olet Turkin jäsenyydestä.

MTV:n kysymyksistä 55,2 prosenttia, HS:n kysymyksistä 43,5 prosenttia ja Yleisradion kysymyksistä 16,7 prosenttia oli sellaisia, joissa esitettiin yksinomaan moraalinen päätelmä; irrallinen näkemys jostain olosuhteesta, tilanteesta tai toimijasta. Näissä kysymyksissä politiikka metakehystetään strategisena pelinä, ”politikointina”.

Kahnemanin ja Tverskyn (1979) prospektiteorian mukaan kontekstin ja vaihtoehtojen muotoilulla on vaikutusta ihmisten päätöksiin valintatilanteissa. Ilmiötä kutsutaan viitekehysvaikutukseksi (*framing*

effect). Päätöksentekijän vastaus riippuu osittain siitä, kehystetäänkö valintatilanne myönteisenä vai kielteisenä. Ihmiset suosivat niitä vaihtoehtoja, joissa valintatilanne on kehystetty positiivisesti ja joissa korostetaan mahdollisesti saavutettavia hyötyjä kuin sellaisia vaihtoehtoja, joissa sama valintatilanne on kehystetty negatiivisesti ja korostettu mahdollisesti toteutuvia riskejä.

Yleisradion kysymys 8 on hyvä esimerkki Kahnemanin ja Tverskyn kuvaamasta valintatilanteen kehystämistavan (myönteinen vs. kielteinen) merkityksestä vastaajan päätökselle. Yleisradion vaalikoneen kysymyksen laatija on kehystänyt aiheen negatiivissävytteisesti esittämällä väitteen EU:lle kaavailuista presidentin ja ulkoministerin virkojen ”turhuudesta” esimerkiksi vaihtoehtoisen positiivissävytteisen ”tarpeellisuuden” sijasta. Vastaavasti MTV:n kysymyksessä 9 on esitetty väite suomalaisten EU-parlamentin jäsenten ”ponnettomuudesta” asioiden hoidossa esimerkiksi vaihtoehtoisen ”ponnekkouden” sijasta. Toisaalla moraalinen arvostelma voi yhtä hyvin olla positiivissävytteinen, kuten Yleisradion kysymyksen 1 väittäjä siitä, että EU on menestystarina tai MTV:n kysymyksen 15 väittäjä: ”EU takaa rauhan Euroopassa”. Koska moraaliset päätelmät ovat väistämättä subjektiivisia, niissä vaalikoneen kysymyksen laatijalla on kehystämiseen liittyvä vallankäytön mahdollisuus. Esitetyn päätelmän muotoilun lähteenä ovat kysymyksen laatijan omat arvo- ja asenneorientoituneet näkemykset.

Toisin kuin Yleisradion ja MTV:n kysymyksissä, HS:n vaalikoneessa suurta osaa kysymyksistä tai väittämistä pohjustetaan asiantiedolla, kuten kysymyksessä 4: ”Nuuskan myynti on kiellettyä EU:ssa, mutta Ruotsilla on poikkeuslupa myydä nuuskaa” – tai kysymyksessä 20: ”EU on sitoutunut vaativiin päästövähennystavoitteisiin”. Lisäksi HS:n kysymykset poikkeavat Yleisradiosta ja MTV:stä siinä, että ne on esitetty kysymysmuodossa väittämien sijasta. Ne eivät ole sen paremmin negatiivis- kuin positiivissävytteisiä, mutta niissä kysymysten laatijan vallankäyttö ilmenee väistämättä annetuissa vastausvaihtoehtoissa, kuten kysymyksessä 13: mikä seuraavista on tärkein Euroopan parlamenttiin valittavan edustajan ominaisuus. Annetut vaihtoehdot on poimittu kehystämällä lukemattomien eri vaihtoehtojen joukosta, ja tämänkin muotoilun lähteenä voivat olla vain kysymyksen laatijan omat arvo- ja asenneorientoituneet näkemykset.

Prospektiteorian perusteella vaikuttaa ilmeiseltä,

että kysymyksen kehystäminen vaikuttaa vastausjakaumaan. Toisaalta vaalikoneen ideana on vertailla ehdokkaiden näkemyksiä vastaajien näkemyksiin. Kysymyksenasettelu on molemmille sama. Huomiolarvoista onkin tässä kohdin se, että vaalikoneen kysymyksenasettelu muokkaa koneen vastaajien – sekä ehdokkaiden että käyttäjien – yleistä poliittista ajattelua.

Kysymykset, joissa ehdotetaan parannuskeinoja tai toimenpiteitä (D):

- YLE 4. Suomen ja muiden vahvemmassa taloudellisessa asemassa olevien EU-maiden pitää auttaa talousahdinkoon joutuneita jäsenmaita nykyistä enemmän.
- YLE 10. Suomen pitäisi liittyä Natoon.
- YLE 12. Suomen hallituksen tulee esittää EU:n komission jäseneksi eli komissaariksi sekä naista että miestä.
- YLE 13. Kansallisille ja etnisille vähemmistöille, kuten baskeille Espanjassa, suomenruotsalaisille, ahvenanmaalaisille sekä saamelaisille Suomessa ja Ruotsissa, tulisi taata edustus Euroopan parlamentissa.
- YLE 14. Euroopan unionin jäsenyys on avattava myös Venäjälle.
- YLE 15. Venäjän ja Saksan välistä Itämeren kaasuputkea ei saa rakentaa.
- YLE 16. EU:lle on annettava nykyistä enemmän toimivaltaa Itämeren suojelussa.
- YLE 17. EU:n pitäisi kannustaa jäsenmaitaan ydinvoiman rakentamiseen ja käyttöön.
- YLE 18. EU:n nopean toiminnan sotilasjoukot pitäisi yhdistää Naton vastaaviin joukkoihin.
- YLE 22. Maailman vapaakauppaneuvotteluissa EU:n on oltava valmis tinkimään maatalouden tuista ja tuontisuojasta.
- YLE 23. Julkista taloutta on vahvistettava korottamalla pääomatulojen verotusta EU-maiden yhteisellä päätöksellä.
- YLE 26. EU:n pitäisi nykyistä tiukemmin rajoittaa maahanmuuttoa EU:n ulkopuolisista maista.
- YLE 29. EU:ssa on sovittava minimipalkkoista.
- YLE 30. Euroopan parlamentissa on päätettävä kaikille EU-kansalaisille maksettavasta perustulosta eli kansalaispalkasta.

MTV 3. Verotus EU:ssa on yhtenäistettävä.

MTV 12. EU:n pitää vetää vielä tiukempaa linjaa ilmas-

tonmuutoksen torjunnassa

- MTV 13. EU tarvitsee yhtenäisen maahanmuutto- ja pakolaishallituksen.
- MTV 14. EU:n täytyy pitää päämääränään yhteistä puolustusta.
- MTV 18. Suomen pitäisi hoitaa Venäjä-suhteensa suoraan Venäjän kanssa pikemminkin kuin EU:n kautta.
- MTV 19. EU:n on taattava mahdollisuus harjoittaa maataloutta kaikkialla EU:n alueella.
- MTV 20. Suomen on kaikissa olosuhteissa pyrittävä takaamaan kansallinen tuki maataloudelleen.
- MTV 21. Turkki pitää ottaa EU:n jäseneksi.
- MTV 27. EU-parlamentilla pitää olla enemmän päätösvaltaa EU-asioissa.
- HS 1. Pitäisikö EU:lla olla täysin yhtenäinen verojärjestelmä?
- HS 2. Pitäisikö EU:ssa määritellä kaikkia jäsenmaita sitova minimipalkkataso?
- HS 3. Pitäisikö EU:lla olla yhteinen joukkue olympialaisissa?
- HS 6. Miten EU:n puolustusta pitäisi kehittää?
- HS 7. Vuonna 2009 EU-budjetissa on maatalousmenoisiin ja suoriin tukiin, maaseudun kehittämiseen, maatalouden ympäristöhankkeisiin ja kalastukseen varattu yhteensä 56,1 miljardia euroa eli 41,9 % EU-budjetista. Tätä summaa tulisi
- HS 8. Pitääkö EU:n säädellä internetin käyttöä alueellaan?
- HS 9. Euroopan Unioni on suurin Palestiinan avustaja rahallisesti. Pitääkö EU:n osallistua Gazan jälleenrakentamiseen Israelin hyökkäysten jäljiltä?
- HS 10. Vuonna 2008 EU:n 27 jäsenmaasta haki turvapaikkaa 238 000 ihmistä. Pitäisikö unionin turvapaikkapolitiikkaa yhtenäistää niin, että jokainen EU:n jäsenvaltio vastaanottaisi maahanmuuttajia ja turvapaikanhakijoita suhteessa kokoonsa?

Yleisradion kysymyksistä 46,7 prosenttia, HS:n 34,8 prosenttia ja MTV:n 31,0 prosenttia olivat sellaisia, joissa yksinomaan esitetään parannuskeino, toimenpide tai ratkaisu johonkin ongelmaan tai asiintilaan. Aivan kuten kehysfunktion C ollessa kyseessä, myös näissä kysymyksissä politiikka meta-kehystetään strategisena pelinä.

Jos parannuskeinojen valikoiman ajatellaan tyypillisesti olevan runsaslukuinen, kysymyksen laatijan

omat arvo- ja asenneorientoituneet näkemykset tulevat jälleen esiin valikoiman rajaamisessa vain yhteen tiettyyn toimenpiteeseen. Kun parannuskeino esitetään vailla perustelua siitä, miksi se olisi tarpeellinen tai mikä ongelma tai asiointi parannuskeinon käyttöä edellyttää, vastaaja ottaa kantaa toimenpiteeseen siitä riippumatta, mikä ongelma hänen mielestään toimenpiteen käyttöä edellyttää.

Esimerkiksi Yleisradion kysymyksessä 14 ehdotetaan, että Euroopan unionin jäsenyys pitäisi avata myös Venäjälle. On helposti hahmoteltavissa useita toisistaan poikkeavia ideologioita näkemyksiä edustavia syitä vastata kysymyksiin myönteisesti. Tällaisia voivat olla esimerkiksi sotilaallisen uhan ja konfliktien välttäminen mutta yhtä hyvin myös Euroopan laajuisen solidaarisuuden ja kansojen veljeyden edistäminen. Vastaava esimerkki löytyy MTV:n kysymyksestä 21: ”Turkki pitää ottaa EU:n jäseneksi” tai HS:n kysymyksestä 3: ”Pitäisikö EU:lla olla yhteinen joukkue olympialaisissa?”. Kukin vastaaja joutuu itse mielessään konstruoimaan toimenpiteen käyttöä edellyttävän ongelman tai asiointi-tilan. Tällöin eri vastaajat voivat olla samaa mieltä kysymyksen vääntämisestä hyvinkin erilaisista syistä johtuen. Myös Talponen ja Salminen ovat todenneet, että vaalikoneen käyttäjä voi ajatella täysin eri tavalla kuin ehdokas ja silti päätyä täysin erilaisen päättelyketjun tuloksena samaan vastausjoukkoon kuin ehdokas (Talponen ja Salminen 2007, 46).

Tietyn vastauksen valitsemisen syiden vastaaja-kohtainen erilaisuus ei kuitenkaan välttämättä ole kovin keskeistä, jos ajatellaan poliittisen järjestelmän pyrkivän päätöksentekoon yksittäisissä asiakysymyksissä. Lopputuloksen kannalta ei välttämättä ole merkitystä sillä, miksi vastaajat voivat eri syistä johtuen olla samanmielisiä esimerkiksi Yleisradion kysymyksessä 29 esitetystä minimipalkkojen sopimisesta EU:ssa, MTV:n kysymyksessä 3 esitetystä verotuksen yhtenäistämisestä EU:ssa tai HS:n kysymyksessä 8 esitetystä Internetin käytön säätelemisestä EU:n alueella, jos päätös on tehtävä nimenomaan ko. toimenpiteestä.

Parannuskeinoja tai toimenpiteitä ilman perusteluita ehdottavat kysymykset ovat kuitenkin ongelmallisia siltä kannalta, että ne saattavat johdattaa ideologisesti tai laajemmalla maailmankatsomukselliselta kannaltaan hyvin poikkeavasti ajattelevat yksilöt ja ehdokkaat ”pareiksi”. Ongelmallista tämä on silloin, jos ajatellaan, että poliittisen järjestelmän tähtäävä ei ole vain yksittäisten asiakysymysten rat-

kaiseminen, vaan myös laaja-alaisemman arvopeusteisen systeemin muodostaminen, kehittäminen ja ylläpitäminen.

Yksinomaan kehysfunktion C tai D sisältävät vaalikonekysymykset eivät täytä Entmanin määritelmää substantiivisista kehysistä, koska ne sisältävät vain yhden neljästä substantiivisen kehystämisen funktiosta. Näitä kysymyksiä voidaan siis pitää proseduraalisesti tai geneerisesti kehystettyinä. Kuten edellä on todettu, ne liittyvät paremminkin politiikan metakehystämiseen strategisena pelinä kuin asiakysymyksinä.

Kysymykset, joissa esiintyy vähintään kahden seuraavan kehysfunktion yhdistelmä: määritellään ongelma (A), diagnostisoidaan syitä (B), esitetään moraalinen arviointi (C), ehdotetaan parannuskeinoja tai toimenpiteitä (D):

- YLE 2. EU-jäsenyys on heikentänyt Suomen mahdollisuuksia päättää omista asioistaan. (A + B)
- YLE 3. Euro-rahamen käyttöön ottamisesta on ollut Suomelle enemmän hyötyä kuin haittaa. (B + C)
- YLE 5. Tavaroiden ja palvelujen vapaata liikkumista ei saa millään tavoin hankaloittaa, vaikka se lisäksi myös työpaikkojen siirtymistä muihin EU-maihin. (C + D)
- YLE 6. Ilmasto- ja energiapolitiikassa EU:n on sitouduttava tiukkoihin päästörajoihin, vaikka ne hidastaisivat talouskasvua. (C + D)
- YLE 7. EU:n maahanmuuttopolitiikan päätavoitteeksi on otettava ammattitaitoisen työvoiman saaminen, vaikka se merkitsisi maahanmuuttopolitiikan tiukentamista. (C + D)
- YLE 11. Euroopan parlamentissa suomalaisten edustajien on tuettava ensisijaisesti Suomen hallituksen eikä puolueyhmiensä kannanottoja, jos kantojen välillä on ristiriitaa. (C + D)
- YLE 20. Suomen on parempi hoitaa suhteita Venäjään neuvottelemalla suoraan Venäjän kanssa kuin turvautua EU:n yhteiseen Venäjä-politiikkaan. (C + D)
- YLE 24. Autoilun ja lentoliikenteen päästöjä on EU:ssa leikattava voimakkaasti, vaikka se nostaisi tuntuvasti matkustamisen kustannuksia. (C + D)
- YLE 25. EU:n laajentuminen on ollut viime vuosina liian nopeaa ja jäsenyysneuvotteluissa on jatkossa pidettävä tiukemmin kiinni jäsenyysehtojen täyttymisestä. (A + C + D)
- YLE 27. Yhteisen rahan eli euroalueen jäseneksi pääsyä

- on helpotettava, koska talouskriisin vuoksi monia EU-maita uhkaa vararikko. (A + B + C + D)
- YLE 28. EU:n toiminta on ollut liiaksi markkinatalouden vapauksia korostavaa ja elinkeinoelämän etuja myötäilevää. (A + C)
- MTV 1. Ilman EU:ta Suomi ei olisi taloudellisesti niin menestyvä kuin nyt on. (B + C)
- MTV 2. Euro valuuttana on parantanut sitä käyttävien EU-maiden kilpailukykyä. (B + C)
- MTV 6. EU kaventaa liikaa jäsenmaidensa itsemääräämisoikeutta. (A + C)
- MTV 28. Äänestäminen EU-vaaleissa on turhaa, koska 13 suomalaista EU-parlamentaarikkoo ei kuitenkaan pysty vaikuttamaan riittävästi. (A + B + C)
- HS 16. Olemme historiallisen rajun globaalien taloustaantumien kourissa, ja elvytystoimista on päätetty niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Pitäisikö taantumaa lievittää valtavalla, jopa satojen miljardien eurojen keskitetyllä EU-elvytyspaketilla, jonka rahoittamiseen kaikkien jäsenmaiden olisi osallistuttava talouksiensa koon mukaisessa suhteessa? (A + C + D)
- HS 17. Taantumien aikana kansallinen itsekkyyden eli protektionismin lisääntyminen. Pitäisikö Suomen suojella ja tukea suomalaisia yrityksiä ja kotimaisia työpaikkoja, vaikka nämä tukitoimet rikkoisivat EU:n sääntöjä? (A + C + D)
- HS 18. Jäsenvaltioiden taloudet joutuvat tiukille taantumien vuoksi. Pitäisikö myös EU:n budjettia leikata? (C + D)
- HS 19. EU:n vakaus- ja kasvusopimus määrittelee tiukat säännöt rahaliiton jäsenmaiden julkiselle taloudelle. Esimerkiksi budjetin alijäämä ei saa olla enemmän kuin 3 prosenttia bkt:stä. Tämän rajan rikkovat nyt euromaista Espanja, Irlanti, Kreikka ja Ranska. Pitäisikö EU:n rahaliitto purkaa, koska jäsenmaat lipsuvat jatkuvasti sen säännöistä? (A + B + C + D)
- HS 23. Irlanti hylkäsi Lissabonin sopimuksen viime kesän kansanäänestyksessään ja pysäytti siten EU:n uudistukset. Irlannissa järjestetään ensi syksynä asiasta uusi kansanäänestys. Onko oikein, että irlantilaiset äänestävät uudestaan Lissabonin sopimuksen hyväksymisestä? (A + C)

sällään vähintään kahden kehysfunktion yhdistelmän. Nämä kysymykset vastaavat Entmanin substantiivisen kehystämisen määritelmää, joka metakehystä poliitiikan asiakysymyksinä.

Yleisradion kysymyksessä 2 määritellään ongelma – Suomen heikentynyt mahdollisuus päättää omista asioistaan – sekä diagnostisoidaan syy, EU-jäsenyys. Kehysyhdistelmä mahdollistaa täsmällisen vastaamisen kysymyksessä esitettyyn kausaaliseen väittämään, mutta suhtautumista itse ongelmaan kysymys ei välttämättä selvitä. Vaikka henkilö olisi samaa mieltä siitä, että Suomen mahdollisuudet päättää omista asioistaan ovat heikentyneet, hän saattaa pitää ilmiön syynä joitain muita tekijöitä kuin EU-jäsenyyttä. Mikäli kysymys olisi sisältänyt vain ongelman määrittelyn ja kuulunut muodossa ”Suomen mahdollisuudet päättää omista asioistaan ovat heikentyneet”, kaikki itse ongelmasta samaa mieltä olevat olisivat päätyneet samaan vastaukseen.

Yleisradion kysymyksessä 3 diagnostisoidaan syy, euro-rahain käyttöönottaminen, sekä esitetään moraalinen arvostelma, että rahain käyttöönottamisesta on ollut Suomelle enemmän hyötyä kuin haittaa. Kuten edellä on hahmoteltu, moraaliset arvostelmat mahdollistavat kysymyksen laatijan tai median yleisessä päiväjärjestyksessä dominoivien arvo- ja asennepohjaisten väittämien esittämisen. Vastajan näkökulmasta kehysyhdistelmä mahdollistaa kuitenkin puhtaasti subjektiivisen valinnan eli vastauksen painolastiksi ei jää kysymyksen muotoilun aiheuttamaa tulkinnanvaraisuutta. Syiden diagnostisoinnin ja moraalisen arvioinnin esittämisen yhdistelmä vaikuttaa näillä perusteilla toimivan ehdokkaan ja vastaajan arvopohjaisten näkemysten vastaavuuksien testaajana.

Yleisradion kysymyksessä 20 esitetään sekä moraalinen arviointi että ehdotetaan toimenpiteitä: ”Suomen on parempi hoitaa suhteita Venäjään...” ja ”...neuvottelemalla suoraan Venäjän kanssa kuin turvautua EU:n yhteiseen Venäjä-politiikkaan”. Tässä kysymyksessä ongelmalliseksi nousee suhtautuminen moraaliseen arviointiin; siihen, miten Suomen olisi hyvä hoitaa suhteita Venäjään, koska keinoiksi esitetään vain kahta vaihtoehtoista toimenpidettä. Vastaja voi olla sitä mieltä, että kumpikaan esitetyistä vaihtoehtoista ei ole hyvä tapa hoitaa Venäjäsuhteita. Tämä on kuitenkin suhteellisen lievä ongelma, koska vastaajan pitää vain preferoida jompaakumpaa annetuista vaihtoehtoista.

Yleisradion kysymyksessä 27 esitetään kolme sub-

Yleisradion kysymyksistä 36,3 prosenttia, HS:n 21,7 prosenttia ja MTV:n 10,3 prosenttia pitivät si-

stantiivisen kehystämisen funktiota: määritellään ongelma (EU-maita uhkaava vararikko), diagnostioidaan syy (talouskriisi) ja ehdotetaan parannuskeino (euroalueen jäseneksi pääsyä on helpotettava). Tässä vastaaja ottaa kantaa hyvin eksaktiin väittämään, jolloin todennäköisyys samoin vastaamisesta eri perustein on hyvin pieni. Kuitenkin samalla kysymykseen sisältyvien perustelujen (funktiot) lukumäärä johtaa siihen, että täsmälleen samaa mieltä väittämästä olevien määrä lienee melko pieni. Kysymyksen eksaktius on samalla sekä sen vahvuus että sen heikkous, koska haetaan mielipiteiden vastaavuutta ehdokkaiden ja vastaajien välillä mutta toisaalta ehdokkaat valituksi tullessaan edustavat valitsijoitaan lukemattomissa eksakteissa kysymyksissä, eikä kaikkia niistä koskaan voida esittää vaalikoneessa.

HS:n kysymyksissä 16–19 ja 23 jokaista kysymystä pohjustetaan asiaperusteisesti ennen itse kysymyslauseen esittämistä. Näissä pohjustuksissa mm. kerrotaan yleisesti tunnustettuja tosiasioita, kuten ”olemme historiallisen rajun globaalin taloustaantumun kourissa, ja elvytystoimista on päätetty niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin” tai ”Irlanti hylkäsi Lissabonin sopimuksen viime kesän kansäänestyksessään.” Itse kysymyslauseet sisältävät aina moraalisen arvostelman esittämisen, kuten kysymyksessä 17: ”Pitäisikö Suomen suojella ja tukea suomalaisia yrityksiä ja kotimaisia työpaikkoja, vaikka nämä tukitoimet rikkoisivat EU:n sääntöjä?”. Tätä kysymyslauseetta edeltävä asiaperuste – ”taantumana kansallinen itsekkyyden eli protektionismin lisääntyminen” – asettaa sitä seuraavan moraalisen arvostelman tiettyyn kontekstiin, joka edesauttaa eri vastaajien päättämistä samaan vastaukseen samojen perusteiden pohjalta.

Analyysi ja johtopäätökset

Aiemmin vaalikoneita on tarkasteltu mm. poliittisena medianäkökulmana ja määritely sille neljä ulottuvuutta: päätöksenteon tukijärjestelmä, vallankäytön mahdollistava kanava, viihteellinen testijärjestelmä ja ehdokasinformaation lähde (Haukio ja Suojanen 2004, 12). Vaalikoneella on kuitenkin useita muitakin ulottuvuuksia. Tässä artikkelissa vaalikoneita on pyritty luokittelemaan niiden julkaisijan perusteella, koska julkaisijat jo pelkän nimensä ja olemassaolonsa tarkoituksen perusteella karakterisoivat tekemiään vaalikoneita. Vaalikoneita eivät enää julkaise pelkäs-

tään mediat, järjestöt tai kansalaisliikkeet omilla nettisivuillaan, vaan vaalikoneiden uutena julkaisijatyypinä vaikuttavat yleistyvän yhteisöllisen median kautta aktivoituvat yksittäiset henkilöt, ryhmät tai yritykset.

Vaalikoneiden lukumäärä vaikuttaa kiinnittävän kulloinkin kyseessä olevan vaalin järjestelmäpiirteisiin mutta julkaisijatyypin lukumäärä puolestaan ajan kulumiseen. Ajan myötä markkinoille ilmaantuu yhä uusia julkaisijoita vaalikoneineen, mikä liittyyne internetissä tapahtuvan poliittisen toiminnan jatkuvaan vilkastumiseen. Vähämaan (2008) mukaan ehdokkaiden mielestä koneiden suuresta lukumäärästä on myös kehkeytyessä epämiellyttävä riesa, ja jo 2007 eduskuntavaaleissa ehdokkaat toivoivat, että ainakin suuret mediat rakentaisivat yhden yhteisen vaalikoneen. Myös Pernaan (2007, 17) mukaan vaalikoneiden uutuudenviehätys on jo vaihtunut runsaudenpulaksi.

Kun koneen kysymykset ovat kokonaisuudessaan tekijöiden itsensä laatimia eli toimituksellisia, kysymykset ovat vaalispesifisiä. Kun kysymysten laadintaan osallistuvat myös käyttäjät, vaalispesifisyys heikkenee. Tässä artikkelissa tarkastelluista yhdeksästä vaalikoneesta kuudessa kysymykset olivat täysin vaalispesifisiä. Kaikissa näissä vaalikoneissa kysymykset olivat koneen tekijöiden laatimia. YleX:n koneen kysymysten vaalispesifisyys oli 65 prosenttia. Koneen luonne oli puoliyhteisöllinen, osa kysymyksistä oli koneen tekijöiden ja osa käyttäjien laatimia. Sosiaalisessa vaalikoneessa, jossa kaikki kysymykset olivat koneen käyttäjien laatimia, vaalisidonnaisuus oli vain yhdeksän prosenttia.

Vaikuttaa siis siltä, että yhteisöllisyys kysymysten tekotavassa vahvistaa Bernard Manin yleisdemokratian teoriassakin hahmoteltua trendiä, jossa johdetaan asemaan valittavien henkilökohtainen kyvykyys ja muut henkilökohtaiset ominaisuudet korostuvat (Borg ja Paloheimo 2009, 16). Kun käyttäjät saavat itse laatia vaalikoneeseen kysymyksiä, ehdokkaiden henkilöt tuntuvat kiinnostavan heitä enemmän kuin ehdokkaiden näkemykset politiikan perinteisissä substanssikysymyksissä, joiden esilläpitäminen puolestaan on vahvasti median intressissä. Laitimalla itse vaalikoneidensa kysymykset mediat luovat itselleen vaalisidonnaista uutisainesmateriaalia. Vaalikoneita ylläpitävät tiedotusvälineet uutisoivat lähes poikkeuksetta ehdokkaiden vaalikoneisiin antamien vastausten sisältöjä (Pitkänen 2009).

Miksi ihmiset sitten eivät halunneet laatia vaalispesifejä kysymyksiä eurovaalikoneisiin? Oliko ainoana syynä kiinnostus eurovaaliehdokkaiden henkilöitä kohtaan substanssikysymysten sijasta? Oikeusministeriön vuonna 2008 tuottaman Suomalaisten poliittinen tietämys -tutkimuksen mukaan erityisen heikkona erottuu suomalaisten EU-tietämys. Suomalaiset tietävät EU:sta selvästi muita politiikan osa-alueita vähemmän (Elo ja Rapeli 2008, 112). Vaalispesifien kysymysten tuottaminen eurovaalikoneeseen voi siis olla käyttäjille vaikeaa, koska EU:ta ja sen toimintaa ei tunneta kunnolla. Tällöin vastavuuksia ehdokkaan ja vastaajan välillä haetaan paitsi henkilökohtaisista myös kansallisen politiikan kysymyksistä.

Yhteisöllisten ja samalla tyyppillisesti ei-vaalispesifien vaalikoneiden voidaan ensisijaisesti katsoa palvelevan niitä äänestäjiä, jotka ovat kiinnostuneempia ehdokkaan henkilökohtaisesta arvomaailmasta, mielikuvista ja elämänvalinnoista. Ei-yhteisölliset ja samalla tyyppillisesti vaalispesifit vaalikoneet puolestaan palvelevat niitä äänestäjiä, jotka ovat kiinnostuneempia traditionaalisista substanssisisällöistä.

Agendatutkimuksen (*agenda setting research*) teoreettinen lähtökohta on, että media luo esityslistan sille, mitä asioita ihmiset ajattelevat, mistä asioista he puhuvat ja mitä asioita he pitävät tärkeinä. McCombsin ja Shaw'n mukaan median esillä pitämät asiakysymykset nousevat erityisesti kantansa päättämättömien äänestäjien keskuudessa ratkaiseviksi. Äänestäjät antavat eniten mediahuomiota saaneille asioille eniten painoarvoa (McCombs 1980, 121). Muutaman vuoden takaisessa politiikan julkisuuden perusvirtaa koskevassa tutkimuksessa kartoitettiin television, päivälehtien ja iltapäivälehtien politiikan journalismin aiheita neljän kuukauden tarkastelujaksolla 2008–2009. Poliittisen järjestelmän ja poliitikkojen toimintatavat nousivat kärkiteemoihin kaikissa medioissa; televisiossa toisella sijalle (12,8 % kaikista teemoista), päivälehdissä toiselle sijalle (15,6 %) ja iltapäivälehdissä ensimmäiselle sijalle (40,3 %) (Berg jne. 2009, 41).

Eurovaalikoneiden kysymysten kokonaistarkastelussa kansalliset ja henkilökohtaiset -asia-alue kattoi 22 prosenttia ja EU:n päätöksenteko ja mielikuvat EU:sta -asia-alue 21,5 prosenttia kaikista kysymyksistä. Eurovaalikoneiden kansalliset ja henkilökohtaiset - sekä EU:n päätöksenteko ja mielikuvat EU:sta -asia-alue vertaantuvat eurovaalikontekstissa Bergin ym. (2009) kansallisessa vaalikontekstissa määritte-

lemään poliittisen järjestelmän ja poliitikkojen toimintatavat -asia-alueeseen, koska jälkimmäiseen lukeutuivat mm. demokratian toimivuus, kansanvalta, vaalijärjestelmä, poliitikkojen imagot, poliitikkojen henkilöjulkisuus ja hallituksen toiminnan arviointi. Lisäksi eurovaaleissa esillä olleet muutkin asia-alueet noudattelivat suunnilleen television, päivälehtien ja iltapäivälehtien aiheagendoja. Pääsääntöisesti eurovaalikoneet ovat siis yleisimmän julkaisijatyypinsä mukaisesti medioita, joiden agenda mukailee samaa päiväjärjestystä kuin televisio, päivälehdet ja iltapäivälehdet.

Ian Budge ja Dennis Farlie (1983) ovat todenneet, että vaalien lopputulokseen vaikuttaa se, mitkä vaaliteemat julkisuudessa nousevat keskeisimmiksi. Heidän mukaansa tietyt vaaliteemat suosivat tiettyjä puolueita, jolloin kampanjassa esille nousevat teemat vaikuttavat kansalaisten äänestyspäätöksiin. Vaalikoneiden kysymysagendat ovat osaltaan vaikuttamassa siihen, mitkä teemat nousevat painokkaimpina julkisuuteen.

Vaalikoneella on vaatava tehtävä äänestyspäätöksen tukemisessa, sillä poliittiset ongelmanasettelut ovat usein monivaihteisia. Vaalikoneiden tärkeimpiä tehtäviä olisikin ”nähdä” yksittäisten poliittisten kysymysten taakse (Talponen ja Salminen 2007, 45). Koska vaalikoneissa sisällöt eli viestit kiteytetään hyvin tiiviiseen kysymysmuotoon, niiden kehysanalyttinen tarkastelu on haastavaa mutta samalla paljastavaa. Tässä tutkimuksessa sovelletussa Robert Entmanin substantiivisessa kehysanalyysissä kehysfunktioina ovat ongelman määrittely, syiden diagnosointi, moraaliset päätelmät ja parannuskeinojen ehdottaminen. Kehystäminen on substantiivista ja metakehystä poliittikan asiakysymyksiä, mikäli kaksi edellä mainituista funktioista toteutuu. Poliittikan metakehystäminen asiakysymyksiä tuntuisi lähtökohtaisesti soveltuvan hyvin suomalaisen vaalikoneperinteeseen, jossa vaalikoneiden enemmistö nostaa asialistalleen muun median päiväjärjestyksessä vallitsevaa asiavetoista agendaa. Tämän artikkelin kehysanalyysi ei kuitenkaan tue tätä ennako-olettamaa.

Yleisradion vaalikonekysymyksistä 36,7 prosenttia, HS:n 21,7 prosenttia ja MTV:n 10,3 prosenttia olivat vähintään kahden kehysfunktion yhdistelmiä. Nämä kysymykset vastaavat Entmanin substantiivisen kehystämisen määritelmää, joka metakehystä poliittikan asiakysymyksiä. Valtaosa (MTV 89,7 %, HS 78,3 %, Yleisradio 63,3 %) vaalikoneiden kysy-

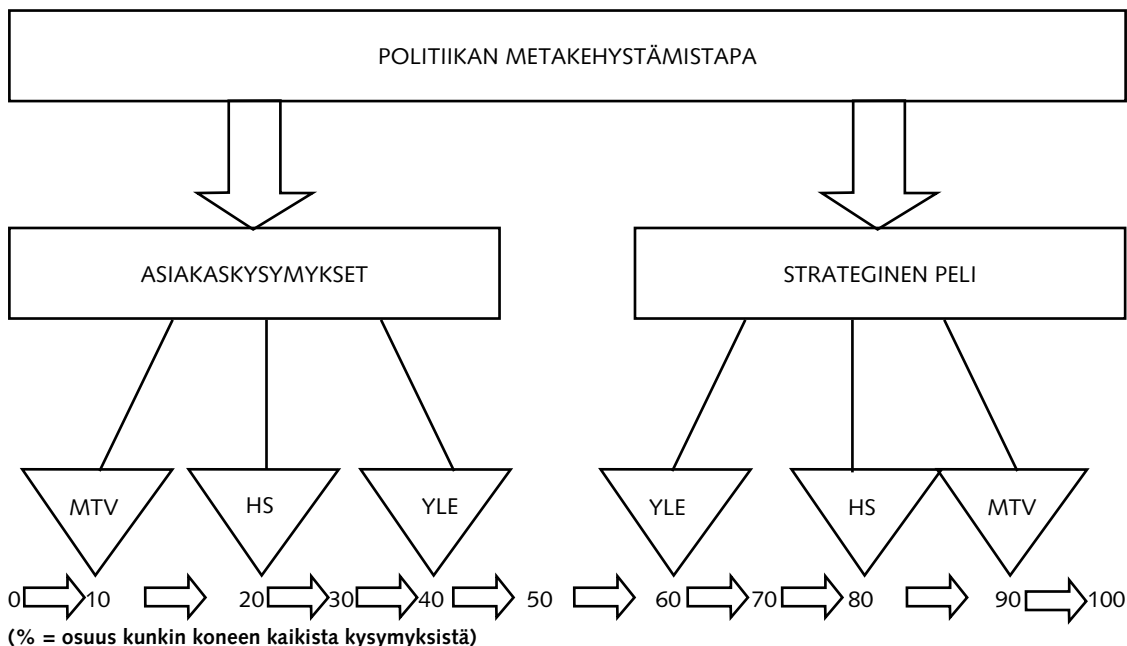
myksistä oli kuitenkin sellaisia, ettei Entmanin substantiivisen kehystämisen määritelmä toteudu, koska ne sisältävät vain yhden neljästä substantiivisen kehystämisen funktiosta. Näitä kysymyksiä voidaan siis pitää proseduraalisesti tai geneerisesti kehystettyinä ja niissä politiikka metakehystetään strategisena pelinä, ”politikointina”. Voimakkaimmin politiikan mieltäminen taktikoivana ja politikoina toimintana näkyy MTV:n ja heikoimmin Yleisradion vaalikoneen kysymyksissä. Kuitenkin molemmissa näiden kysymysten osuus on merkittävä enemmistö kaikista kysymyksistä, ja samoin on laita HS:n osalta.

Kehysanalyttisen tarkastelun pohjalta kolmen suurimman vaalikoneen osalta ei synny suuria eroja luokittelussa kehysfunktioiden mukaan. Suurimmat erot löytyvätkin luokittelun sijaan yksityiskohtaisemmista lausemuotoilujen kehystämistavoista. Kaiken kaikkiaan on muistettava, ettei Entmanin substantiivisen kehysanalyysin soveltaminen vaalikoneisisältöihin ole ongelmatonta. Kehysfunktioittain luokittelun logiikka on haasteellista mm. siksi, että kysymysten edellä mainitut lausemuotoilut vaihtelevat keskenään suurestikin. Saatuja tuloksia voidaan pitää lähinnä suuntaa-antavina.

Kehysanalyttinen tarkastelu kuitenkin osoittaa,

että vaalikonekysymysten kehystämiseen liittyy lukuisia ongelmia. Esimerkiksi yli kolmasosassa Yleisradion vaalikoneen kysymyksistä esitetään yksinomaan parannuskeino, toimenpide tai ratkaisu johonkin ongelmaan tai asiintilaan. Tällöin vastaajilla voi olla täysin toisistaan poikkeavia ideologisia näkemyksiä edustavia syitä vastata kysymyksiin myönteisesti. Kun kukin vastaaja joutuu itse mielessään konstruoimaan toimenpiteen käyttöä edellyttävän ongelman, eri vastaajat voivat olla samaa mieltä kysymyksen väittämästä hyvinkin erilaisten syiden perusteella. Jo aikaisemmat havainnot indikoivat, että vaalikoneen kysymysten valinnassa olisikin kiinnitettävä huomiota niiden kykyyn eristää, eksplikoida ja erotella keskeisiä näkemyssuuntauksia, kuten itsenäisyys vs. Euroopan integroituminen ja toisaalta liittoutumattomuus vs. läheinen sotilaallinen yhteistyö (Talponen ja Salminen 2007, 52).

Vaalikoneiden tulokset hämmästyttävät usein niiden käyttäjiä; jopa puoluepoliittisesti sitoutuneet käyttäjät voivat saada vaalikoneen tuloksissa ehdokaslistansa kärkeen kokonaan erilaisia poliittisia ideologioita edustavia ehdokkaita. Lähes jokainen vaalikoneita joskus kokeillut tunnistanee ilmiön. Kone ehdottaa äänestettäväksi ehdokkaita, jotka eivät käyttäjän itsensä mielestä juuri mitenkään edus-

Kuvio 1. Poliitikan metakehystämistapa Yleisradion, MTV:n ja HS:n eurovaalikoneiden kysymyksissä Entmanin substantiivisen kehysanalyysin pohjalta.

ta omaa arvomaailmaa. Kenties vaalikonekysymysten kehystämiseen ja kysymysten vastaamiseen liittyvillä keinojen, päämäärien ja motiivien sekoittamisella edellä kuvatun mukaisesti on osuutta tähän ilmiöön?

Vaalikoneen tarkoituksena on valita vastaajalle mahdollisimman pitkälti hänen omia preferenssejään vastaava ehdokas, jotta vastaaja voisi äänestää tätä vaaleissa. Koska vaalikoneessa ei koskaan voida esittää kysymyksiä kaikista mahdollisista ehdokkaan eteen valittuna edustajana vaalikauden aikana tulevista asioista, pitäisikö vaalikoneiden kysymysten sisältöjen olla täysin arvopohjaisia ja ideologisia näkökulmia edustavia? Jos vaalikoneen vastaaja saisi selville mahdollisimman tarkasti omaa arvomaailmansa edustavan ehdokkaan, eikö todennäköisyys vastaajan mielestä oikeiden päätösten tekemiselle käytännön politiikassa olisi suurempi kuin niissä vaalikoneissa, joiden kysymyksissä käsitellään yksittäisiä asiakysymyksiä ja niihin liittyviä yksityiskohtia?

IRC-Gallerian eurovaalikoneeseen vastanneiden nuorten päätöksenteon heuristiikkoja tutkineen Jaakolan (vrt. kirjoitus tässä lehdessä) havaintojen mukaan vaalikonekysymyksiin liittyvänä yleisenä huomiona voidaan esittää, että nuorten etuihin ja yleensä arvoihin liittyviin kysymyksiin oli helpompi ja nopeampi vastata. Vaikka tämä koski vain pientä otosta nuorista vastaajista, indikoi se edellä kuvattuihin kehysanalyttisiin huomioihin yhdistettynä kenties laajempaakin mahdollisuutta rakentaa vaalikoneista tulevaisuudessa enemmän sitä, mitä varten ne useimpien mielestä ovat olemassa: välineitä samaa arvomaailmaa edustavan ehdokkaan löytämiseksi.

Yhdysvaltain verkkomediaa on havaittu, että vain harva julkaisu ei enää integroi ei-journalistien tai vapaaehtoisten tuottamaa sisältöä. Journalismi muuttuu yhteisöllisemmäksi. Yleiset ymmärretään yhä useammin yhteisinä, osallistujina ja tuottajina.

(Aitamurto 2009, 32). Tämä kansainvälinen trendi vaikuttaa suomalaisissa vaalikoneissakin, jotka ovat muuttumassa yhteisöllisempään suuntaan. Kevään 2009 eurovaaleissa kolmasosassa vaalikoneista oli yhteisöllisiä piirteitä; kansalaisilla oli niissä mahdollisuus osallistua koneen sisällöntuotantoon ehdottamalla kysymyksiä tai laatimalla kysymykset kokonaan itse. Edelleen enemmistö vaalikoneista oli täysin toimitettuja. Nämä vaalikoneet eivät juurikaan poikkea muista medioista; ne noudattelevat median yleistä päiväjärjestystä ja ovat eräänlainen jatke esimerkiksi sanomalehtien, television ja radion muodostamalle mediahegemonialle.

Taulukko 4 kuvaa artikkelin aineistojen pohjalta tehtyjä päätelmiä suomalaisten vaalikonetyyppien sisällöllisestä eriytymisestä ja vaalikoneiden levittäytymisestä Keanen (2000) mesojulkisuudesta myös mikrojulkisuuden alueelle. Poliittisen mikrojulkisuuden käsitettä voidaan soveltaa yhteisöllisten vaalikoneiden kuvailuun ja määrittelyyn. Mikrojulkisuus viittaa erilaisiin paikallisiin tiloihin, joissa ihmiset kohtaavat toisensa kiistanalaisten asioiden merkeissä. Vaikka yhteisölliset vaalikoneet eivät toimi paikallisissa vaan julkisissa tiloissa, ne kuitenkin muodostavat mikrojulkisuuksia, joissa uudet poliittisuuden kokemukset keksitään, esitetään julki ja popularisoidaan. Poliittiset mikrojulkisuudet ovat potentiaalisia hegemonisten näkemysten haastajia eli ne kykenevät saavuttamaan tilannekohtaista toiminnallista valtaa harjoittamalla julkista deliberaatiota ja esittämällä vaihtoehtoisia poliittisia kannanottoja. Juuri tämä julkinen deliberaatio toteutuu hyvin esimerkiksi eurovaalien 2009 Sosiaalisessa vaalikoneessa, jossa kysymyksistä voitiin myös käydä avointa keskustelua. Yhteisölliset vaalikoneet haastavat kansalaisperusteisella sisällöntuotannollaan vaalikonejulkisuutta aiemmin dominoineet ei-yhteisölliset vaalikoneet toimitettuine sisältöineen (Keane 2000,

Taulukko 4. Vaalikonetyyppien sisällöllinen eriytyminen kevään 2009 eurovaalikoneaineistojen perusteella.

Vaalikoneiden ominaisuudet	EI-YHTEISÖLLISET (media-) VAALIKONEET	YHTEISÖLLISET VAALIKONEET
EUROVAALIKONEET 2009	YLEISRADIO, MTV3, HELSINGIN SANOMAT, HUFVUDSDTADSBLADET, EUROOPPALAINEN SUOMI RY, EU-PROFILER	YLEX, IRC-GALLERIA JA ALLIANSSI RY, SOSIAALINEN VAALIKONE
Kokemuksellisuus	passiivinen/objektiivinen	aktiivinen/subjektiivinen
Lähteet	kollektiiviset maailmankuvat	yksilölliset maailmankuvat
Samaistumiskohde	ehdokkaan poliittiset mielipiteet	ehdokkaan henkilö

77–79).

Ei-yhteisöllisiin vaalikoneisiin voidaan puolestaan soveltaa poliittisen mesojulkisuuden käsitettä. Poliittinen mesojulkisuus viittaa perinteiseen kansalliseen massamediaan, jonka puitteistaman julkisen tilan ja poliittisen keskustelun yleisönä voi olla miljoonia katselijoita, kuuntelijoita ja lukijoita. Vaikka mesojulkisuuksien tarjoamat julkisen keskustelun lajityypit ja viitekehykset näyttävät kankeilta, ne joutuvat enenevässä määrin ottamaan huomioon myös mikrojulkisuuksista esiin nousevat poliittisen deliberaation ja kannanoton vaatimukset julkisesta asiainkäsittelystä (Keane 2000, 79–80). Suurin osa ei-yhteisöllisistä vaalikoneista toimii julkaisijatyyppinsä mukaisesti massamedian verkkosivustolla ja on jatke saman median muilla kanavillaan harjoittamalle journalismille.

Kansalaisen kokemuksellisuus suhteessa ei-yhteisöllisiin vaalikoneisiin on laadultaan passiivista ja objektiivista, koska hänellä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa sisältöihin. Sitä vastoin yhteisöllisissä vaalikoneissa kansalainen on aktiivinen sisällöntuottaja, jolla on mahdollisuus subjektiivisesti vaikuttaa vaalikoneen asialistaan. Ei-yhteisöllisten vaalikoneiden lähteet eli se laajempi julkisuuden viitekehys, josta ne sisältönsä ammentavat, ovat muun median tavoin kollektiivisissa, jaetuissa maailmankuvissa. Yhteisölliset vaalikoneet puolestaan ammentavat yksilöllisistä maailmankuvista, yksilöiden kommunikoidessa vaalikoneisiin itselleen tärkeitä kysymyksiä. Ei-yhteisöllisissä vaalikoneissa samaistumiskohteena ovat ehdokkaan poliittiset mielipiteet, sillä ei-yhteisöllisten vaalikoneiden kysymykset ovat tyyppillisesti hyvin asiakeskeisiä ja vaalispesifejä. Yhteisöllisissä vaalikoneissa samaistumiskohteita tarjoavat myös ehdokkaiden henkilöt.

LÄHTEET

Aitamurto, Tanja. 2009. *Kymmenen väitettä journalismin tuhosta – ja miksi niistä ei kannata huolestua. Raportti journalismin trendeistä Yhdysvalloissa 2009*. Helsinki: Helsingin Sanomien Säätiö.

Berg, Laura, Niemi, Mari K., Pernaa, Ville, Pitkänen, Ville ja Railo, Erkkä. 2009. *Politiikan julkisuuden perusvirta*. Turku: Kirja-Aurora.

Borg, Sami. 2009. *Internet ja sosiaalinen media Suomen EU-vaaleissa 2009*. Luettu 10.12.2010: http://yle.fi/tv/uutiset/uutiset/upics/liitetiedostot/internet_ja_sosiaalinen_media_euvaaleissa.pdf

Borg, Sami ja Paloheimo, Heikki. 2009. Johdanto. Teoksessa Sami

Borg ja Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit yleisdemokratiassa*. Tampere: Tampere University Press.

Budge, Ian ja Farlie, Dennis. 1983. *Explaining and predicting elections*. Lontoo: Allen ja Unwin.

Callaghan, Karen ja Schnell, Frauke. 2005. Introduction: framing political issues in American politics. Teoksessa Karen Callaghan ja Frauke Schnell (eds.), *Framing American politics*. Pittsburgh, PA: Pittsburgh University Press.

Elo, Kimmo ja Rapeli, Lauri. 2008. *Suomalaisten politiikkatietämys*. Oikeusministeriön julkaisu 2008:8. Helsinki: Edita Prima.

Entman, Robert M. 2004. *Projections of power: framing news, public opinion, and U.S. foreign policy*. Chicago: University of Chicago Press.

Entman, Robert M. 2005. Foreword. Teoksessa Karen Callaghan ja Frauke Schnell (eds.), *Framing American politics*. Pittsburgh, PA: Pittsburgh University Press.

Haukio, Jenni. 2007. Puolueiden puolueelliset vaalikoneet? Teoksessa Maria Suojanen ja Jarno Talponen (toim.), *Vallaton vaalikone*. Helsinki-Jyväskylä: Minerva-Kustannus Oy.

Haukio, Jenni ja Suojanen, Maria. 2004. Vaalikone poliittisena mediana. *Politiikka* 46:2, 128–136.

Häyhtiö, Tapio ja Rinne, Jarmo. 2007. Satunnaisesta politiikasta refleksiiviseksi toimijaksi. *Politiikka* 49:2, 76–91

Häyhtiö, Tapio ja Rinne, Jarmo. 2009. *Klik-klik-politiikka! Kuka tahansa voi vaikuttaa netissä*. Luettu 10.1.2011: <http://www.kansanvalta.fi/Etusivu/Ajankohtaista/Puheenvuoroja/1247667097771>

Häyhtiö, Tapio ja Rinne, Jarmo. 2007. *Tietokonevälitteinen viestintä ja poliittinen osallistuminen: poliittisen kansalaisuuden kaksi ulottuvuutta*. Luettu 10.1.2011: <http://www.edemokratia.uta.fi/haefile.php?f=228>

Kahneman, Daniel. ja Tversky, Amos. 1979. Prospect theory: an analysis of decision under risk. *Econometrica* 47:2, 263–291.

Keane, John. 2000. Structural transformations of the public sphere. Teoksessa Kenneth L. Hacker ja Jan van Dijk (eds.), *Digital democracy: issues of theory and practice*. Lontoo: Sage Publications.

Kellner, Douglas. 2000. Habermas, the public sphere and democracy: a critical intervention. Teoksessa Lewis Hahn (ed.), *Perspectives on Habermas*. Chicago: Open Court Publishing Company.

McCombs, Maxwell. 1980. The agenda setting approach. Teoksessa Dan Nimmo ja Keith Sanders (eds.), *Handbook of political communication*. Beverly Hills: Sage.

Micheletti, Michele. 2003. *Political virtue and shopping: individuals, consumerism, and collective action*. New York: Palgrave Macmillan.

Norris, Pippa. 2000. *A virtuous circle: political communications in postindustrial societies*. New York: Cambridge University Press.

Pan, Zhongdang, ja Kosicki, Gerald M. 2001. Framing as a strategic action in public deliberation. Teoksessa Stephen. D Reese, Oscar H. Gandy ja August E. Grant (eds.), *Framing public life: perspectives on media and our understanding of the social world*. New Jersey: LEA.

Pernaa, Ville. 2007. Mistä nämä vaalit muistetaan? Teoksessa Ville Pernaa, Mari K. Niemi ja Ville Pitkänen (toim.), *Mielikuvavaalit: kevään 2007 eduskuntavaalien medialmiöt*. Turku: Kirja-Aurora.

Pitkänen, Ville. 2009. Mullistaako internet politiikan journalismin? Teoksessa Ville Pernaa, Mari K. Niemi ja Ville Pitkänen (toim.), *Politiikan journalismin tila Suomessa*. Turku: Kirja-Aurora.

Reunanen, Esa ja Suhonen, Pertti. 2009. Kansanedustajat ideologisella kartalla. Teoksessa Sami Borg ja Heikki Paloheimo

- (toim.), *Vaalit yleisdemokratiassa*. Tampere: Tampere University Press.
- Price, Vincent, Tewksbury, David ja Powers, Elizabeth. 1997. Switching trains of thought: the impact of new frames on readers' cognitive responses. *Communication Research* 24:5, 481–506.
- Ridell, Seija. 2000. Kansalaisjulkisuuden kokeilua verkossa: mansefoorumi ja paikallisen julkisen viestinnän käytännöt. Teoksessa Ari Heinonen, Maarit Mäkinen, Seija Ridell, Ari Martikainen, Mika Halttu ja Esa Sirkkunen (toim.), *Verkkotorilla: Internet kansalaisviestinnän ja paikallisen julkisuuden tilana*. Paikallisuus verkkomediassa -julkaisun loppuraportti : Tampereen yliopisto.
- Sanoman eduskuntavaalikone. 2007. Ehdokkaan oma esittely: Pasi Matilainen. Luettu 17.9.2010: <http://www.vaalikone.fi/eduskunta2007/naytaehdokas/Pasi+Matilainen/1027/4329/>
- Strandberg, Kim. 2009. Internet vaalikampanjassa – etulinjassa vai marginaalissa. Teoksessa Sami Borg ja Heikki Paloheimo (toim.), *Vaalit yleisdemokratiassa*. Tampere: Tampere University Press.
- Strömbäck, Jesper ja Dimitrova, Daniela V. 2006. Political and media systems matter: a comparison of election news coverage in Sweden and the United States. *The Harvard International Journal of Press / Politics* 11:4, 131–147
- Suojanen, Maria. 2007. Vaalikoneen lyhyt historia. Teoksessa Maria Suojanen ja Jarno Talponen (toim.), *Vallaton vaalikone*. Helsinki-Jyväskylä: Minerva-Kustannus Oy.
- Talponen, Jarmo ja Salminen, Miska. 2007. Vaalikone yksilöpäättöksenteon tukena yhteiskunnassa. Teoksessa Maria Suojanen ja Jarno Talponen (toim.), *Vallaton vaalikone*. Helsinki-Jyväskylä: Minerva-Kustannus oy.
- Tapscott, Don. 2009. *Grown up digital: how the net generation is changing the world*. McGraw Hill.
- UusiSuomi –verkkolehti. 2008. Uutiset-osio: Facebook-vaalikone löi läpi. Luettu 1.9.2010: <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/37859-facebook-vaalikone-loi-lapi/>
- Vähämaa, Miika. 2008. Kannattaako luottaa vaalikoneeseen? Kirjoitus Ylen eurovaalisivuston Taustat ja kommentit -osiossa. Luettu 1.9.2010: <http://yle.fi/vaalit/2008/id104052.html/>